

НОВІ ДНІ

• NOWI DNI •

УНІВЕРСАЛЬНИЙ ІЛЮСТРОВАННИЙ МІСЯЧНИК

РІК XXX

ТРАВЕНЬ — 1979 — МАУ

Ч. 5 (351)

кала їх стара російська школа й церква, з'явилися новітні мазепинці-петлюрівці..."

Я навів цю довгу цитату з статті В. І. Гришка, бо переконаний, що читачі не почують, на жаль, нічого подібного з уст доповідачів на цьогорічних святкуваннях пам'яті С. В. Петлюри. Не почують вони й того, що робило Симона Петлюру справжнім провідником нації, на голову вищим від багатьох блискучіших і "безкомпромісовіших" його сучасників. З-поміж їх усіх тільки Симон Петлюра поєднував у собі виняткову політичну інтуїцію із здібністю вчасно міняти стратегію і тактику визвольної боротьби й звідвагою робити речі навіть дуже непопулярні, але конечні в даний момент для інтересів української нації.

Наприклад, після резолюції 1905 року, коли на Україні вже вільно було видавати газети й журнали українською мовою (хоч і цензуровані царською владою), редактор і журналіст Симон Петлюра, вважав за доцільніше видавати український журнал у Москві російською мовою для неукраїнців і зрусифікованих українців. З вибухом Першої світової війни, коли по боці Австрії і Німеччини творилися Українські Січові Стрільці і Союз Визволення України для боротьби з Росією, — Симон Петлюра, немов передбачаючи вислід війни, добровільно підписав декларацію лояльності українців щодо Російської імперії, що сучасні "чисті петлюрівці" безсумнівно назвали б "мінімалізмом", "реалітетництвом" і навіть "капітулянтством".

Але пам'ятаймо й те, що з вибухом революції в 1917 р. саме той "реалітетник" і "капітулянт" невтомно проводив українізацію серед військових з'єднань російської армії, передбачаючи немизучий конфлікт з революційною Росією, тоді як більшість діячів Української Центральної Ради схильні були вірити у "всесвітнє братерство" та інші утопії. Коли ж під впливом демагогічної більшовицької пропаганди українізовані полки й дивізії розбіглися або оголосили "неутралітет", — то був "невійськовик" Симон Петлюра, який всеціло віддався створенню української революційної армії.

Треба пригадати й те, що на початку 1919-го року Симон Петлюра не послухав наказу Центрального комітету своєї соціал-демократичної партії і не вийшов з уряду УНР, але одночасно й не розколював своєї партії і не творив нової (як це завелось в наші часи серед безвідповідальних псевдопровідників), а просто "тимчасово" виступив з неї.

Вкінці слід згадати найтяжче і найнепопулярніше рішення Симона Петлюри, а саме тимчасове замирення з румунами, які в той час окупували південнозахідні райони України, і союз з Польщею, яка саме тоді захопила силою західноукраїнські області. Петлюра прийняв це тяжке несорбницьке рішення в переконанні, що в тодішніх умовах тільки так зможе продовжувати збройну боротьбу проти російських інтервентів і закріпити незалежність України спершу бодай на основній її території.

Ця відвага Петлюри приймати вчасно непопулярні, але політично конечні рішення відрізняла його від партійних провідників-доктринерів і ро-

била з нього справжнього державного мужа. Подібних фактів можна навести багато більше, але досить і цих, щоб прийти до висновку, що коли б жив Петлюра сьогодні, він не був би з тими "чистими петлюрівцями", які від десятиліть лише зберігають музейну "чистоту петлюрівських прапорів" і всіляко обчорнюють своїх опонентів.

Як реаліст і великий державний муж, Симон Петлюра й сьогодні не боявся б непопулярних рішень ні зловних ярликів і робив би для утвердження України та української нації те, що в сучасних умовах має найбільше шансів на успіх і що від деякого часу намагаються робити нові петлюрівці. (М. Д.)

Євген МАЛАНЮК

УБІЙНИКАМ

(25. V. 1926)

... глупая пуля.

(з російської преси).

Ви жахнулись — далеко зайшли? —
Смерть помстила і кається пізно,
Ось кризь сутінь російської мли
Україна рокоче залізною.

Вирок стався, імперія — труп,
Догнивають отруйні останки,
Та під громи архангельських труб
Вже побідні готуються ранки.

Там, де тьмою душило лани,
Де ордою буяла навала, —
Розгортається синь далини,
Наростає епохи зачало.

2

...Kein Lotos und kein Lorbeerblatt.
Sir Galahad

О, бідний, жалісно-убогий
Гіперборейський примітив:
Тупі, кирпаті, зловні ббгі,
Одноманітний, голий спів;

Болотяна імліста площа,
Берізки хорі і брудні, —
Даремно сірий дощ полоще
Замурзані навіки дні...

"Ні лотосу, ні лавра" — позем!
Ні натяку на вертикаль,
І лиш тупим тяжким морозом
На півроку закула даль.

В'нешчасний час, "на зло Європі",
Ваш божевільний деміюрг
Створив кубло гнилих утопій,
З туману й крові — Петербург.

Та гниль і зло не стали тілом,
Незродженого — не створить,
І місто марно протремтіло
Мірою мертвих двох століть.

Харчовані невласним хлібом,
Ви мріяли — зламати, збороть
І дикунів державна диба
Нам люто мордувала плоть.

Полуботок, Шезченко, Гоголь —
Здушить, скалічить, отруїть!
Не лицарство, не перемога,
А тільки зрада, підшепт, їдь,

А тільки найнята отруя
Та куля, куплена за бруд.
Страшиться ж! Закінчився суд —
І кара йде, і гнів вирує.

3

... Ми обернемся к вам
Своею азійской рожей ...

А. Блок

Страшніш за радість дня, страшніш за все на світі
Була убійникам Геллада наша — Русь,
Як крадене ім'я, як знак духовних уз,
Як те, що в їхню тьму співучим світлом світить.

І от за сонячність, за ясний усміх муз,
За молоко і мед, за хлібне злото літа,
За строфи Лесіні — за стріли Артеміди —
Помстилися. Псевдолюдський гамуз!

Дикун навів пістоль, щоб розстрілять ідею
Готичну, як буття, нестриману, як гимн,
Щоб в суздальський хаос, в глуху Гіперборею

Замкнуть і задушить наш неминучий Рим.
Наївний варваре! Порфірородна кров —
Це пурпур Цезаря на вічну хоругов.

II. 1928.

Олекса СТЕФАНОВИЧ

БАГРЯНА ПІРАМІДА

(Сонет)

Від неї кров — сторіками сторік, —
Земля наскрізь гарячкою просякла.
Вона встає, багряна, хмаросягла,
Уся — німий в пустиню синю крик.

Немов живий, прокляттям дише лик...
Чиясь рука, погрозою набрякла,
Возстала в твердь — і впала і залякла...
Десь увійшов ще глибше в груди штик...

А в висоті, на виклубині хмари
— Чорніш ночей ьрукотворні мари, —
Блідий, мов плат, у пурпурі від ран,

Весь у страсній незамкнутості зору,
Простерся вождь, недвижен, бездихан,
Небострімку увінчуючи гору.

Прага, 1928.

■

Вони злились в єдину гаму.
Єдиний витворили гуд —
Гук з-під Базару і з-під Крут,
Гук із Парижу й Роттердаму...

Не треба слів. Хай встане тиша
І д'горі здіймуться серця —
І хай завмре напруга ця,
Як обря стать архистратижа.

Коли стоїть перед престолом,
Вся харалужна, і горить,
І більше мовить кожна мить,
Ніж можна вимовить глаголом.

Прага, 1940.

МОЛИТВА

Чи на рідних полях,
Чи в чужій стороні,
Осінило чи ні
Святохреснес рам'я, —
Вам усім, хто поляг
За тризубовий стяг, —
Вічная пам'ять!
Ви, ким ведено бій,
Вірні Симон, Євген,
Ви, без ліку і ймен,
Ти, криштальний Олеже, —
Всіх крилом вас покрій,
Михаїле святий,
Божий стратеже!

Міттенвальд, 1946.

Петро КОСЕНКО

ТРИ СОНЕТИ

ДЕ ТИ ТЕПЕР...

Де ти тепер, моя пташино злотокоса?
Пригадуєш: війна, засніжений перон,
На ньому вартових калмиків ескадрон
І страх — по ясирові тризна безголоса.

Гудок. Рушаємо. Дивлюсь: простоволоса
Рвонулась ти, та враз з усіх сторон,
Мов зграя хижих розлотованих ворон,
На тебе кібцем варта кинулась розкоса.

Я прикипів до ґрат. Перон вже відпливав,
Марніли образи, і я в ту мить прокляв
Тюремщина всіх нас — оту "Нову Європу",

Що світ надумала розбоями підбити
І мудру Азію — рабиню твердолобу,
Мов пса, примусила за голу кість служити.

21-го лютого 1979
Рочестер, Н. Й.

Петро КОСЕНКО

П А Р О М

І досі згадую: широкою рікою
Поволі сунеться, здрігаючись, паром.
Ми тягнем мокру ливну, а старший багром
Уважно вправною орудує рукою.

Зникає берег наш порослий осокою
Ледь-ледь позначений затопленим копром,
А спереду незнаний берег під бугром
Поволі вирина піщаною лукою.

Тремтить напругою холодна ливни сталь,
Навпіл батуючи ріки ясний кришталь,
І ронить крапель-сліз у річку міради.

Отак до берега довічного буття
Вже допливаю я і всі мої відроди
Роню в форвартері жорстокого життя.

6-го лютого 1979
Рочестер, Н. Й.

Петро КОСЕНКО

М А Т А Д О Р

Оле! Тремтить земля. Кривавиться арена,
Гаса по ній розлючений гаками бик.
А навколо бедлам, істерика і крик,
І переливами могутня кантилена.

Аж ось і матадор: золочені рамена,
Пружиниста хода, в правиці — шпага-шик,
Мулет, червона капа і аскета лик, —
Його очікує і слава і геєна!

Рвонувся вихром бик налитий гнівом вщерть,
та спритно шпагою проколений насмерть
Упа, конаючи, на груди матадора.

Оле! Шаліє плебс. Небачений фуорор!!!
Реве, біснеться шаліюча потвора
Тим часом як з биком сконав і матадор!

5-го березня 1979
Рочестер, Н. Й.

Леся БОГУСЛАВЕЦЬ

БАРВІНОК

Ви може й не повірите, але сусідка моя на мене розгнівалася. І це після двадцяти років нашого спілкування. Недарма кажуть: щоб людину пізнати, треба з нею пуд соли з'їсти. Гірка правда. Та хоч би сердитись було за що, а то все за дурницю. Не дивиться на мене, не говорить, наче я їй найбільший ворог. Ну що ж, може воно й на краще. Спокійніше буде! А все ж прикро, як не як, а землячка. Хоч, правду кажучи, людина вона проста — неосвічена. Все собі на городі товчеться або коло своїх квіточок клопочеться. Сади́ть їх та підсапує, наче на світі іншої їй роботи немає. А я знову людина свідомо, активна і тому свої здібності проявляю на громадській ниві. "Язиком", додає завжди сусідка, коли чує про мою діяльність.

— А що ж, — кажу, — і язиком можна допомогти в громадських справах. Мусить же хтось всім роз'яснити, що і до чого. Національну свідомість інакше не пробудиш. Треба людей заохотити до праці, хай знають, що під лежачий камінь вода не тече.

— З тебе добра була б активістка, — сміється сусідка. — Всіх би повчала, а сама ні за холодну воду.

Ну та це лише її думки, хай поговорить. Я жіночка тактовна, толерантна і на такі просторікування не зважаю. І так ото ми вже звикли по сусідству одна до одної заходжати. А тепер така неуладиця. І примітьте, завжди великі сварки входять через дрібниці.

Сталося це все місяців із два тому. Заходить вона до мене і заявляє:

— Чула я, ти знову додому їхати збираєшся. Візьми й мене до компанії.

— Ти, кажу, чула дзвін та не знаєш, де він. Я їду до Європи, а не додому.

— Нічого, перечить вона, — для інших хай буде й Європа, а справді збираєшся таки на Україну.

Що з нею зробиш, прийшлося згодитись.

— Ти ж, — повчаю її, — ані пари з уст, куди їдемо, бо почує хто і зразу охрестить нас агентами.

Пізніше до нашого гурту пристала ще її знайома полька. Працює вона, буді́мто, на історичнім факультеті і вже не вперше їде досліджувати й оглядати нашу старовину. Дивні на світі люди бувають. Куди ото їх несе за тою історією. Що ж, кожен по своєму з ума сходить. Про мене то вистачить і синового підручника, щоб усього навчитися. Я й так знаю, що ми розумні, а всі дурні, що ми хоробрі, а всі негідники і ніякі читанячка чи огляданячка моєї думки не змінять.

Прийшов час від'їжджати. Сіли ми в літак і полетіли. Сусідка з полькою все розмовляють, а мені й слова не дадуть вставити. Слухаю їх і думаю, що в них спільного, які з них товаришки. Навіть мова в них різна. Одна говорить по-укра-

інському, а друга по-польському. Якраз договоряються.

Вже як долітали до Києва, я таки спромоглася пошепки сусідці сказати:

— Не забувай, швидко станемо на рідну землю. Подумай про любов до батьківщини і наших обов'язки перед нею. А сама собі гадаю: відстала вона людина, чи й зрозуміє, що воно таке любов до рідної землі.

Нарешті сів наш літак на летовище. Виходимо, розглядаємось. Бачу — остеронь гурт селян стоїть і... сестра моя з ними. Іду до них, а сама уявляю як воно усе збоку виглядає: вони стоять позапінані квітчастими хустками, вдягнені польському, ніяковіють, усміхаються, дехто вже і сльозу пускає. А я вдягнена за останньою модою, все у мене до дзуги, включно з торбинкою і капелюшком. Обличчя впевнене, вправно підмальоване косметикою. Зустріч двох світів! Підходжу ближче. І почали мене усі обнімати та виділювати. Все це родичі: дядьки, тітки, двоюрідні брати і сестри. Дивляться вони на мене, а я на них, про що ж нам розмовляти. Та все ж кров не водиця, чую у мене в серці наче щось розтає, якись забуті почуття прокидаються і теплою хвилею огортають мене. Сестра несміливо подає пені загорнені в рожевий папір квіти. Звичайні польові квіти. Я усміхаюся, в своєму житті приходилося отримувати усякі букети з троянд, орхідей... Вона ловить мій погляд і пояснює: це наші домашні, коло хати нарвала, вони мені наймиліші.

— Це ж БАРВІНОК, — чую захоплений вигук сусідки. Без неї ніде вода не освятиться. Щиро кажучи, на квітах я не розуміюся. Для мене це усе зілля. Мій погляд падає на сестрині руки. Вони великі, спрацьовані. Та й уся вона постаріла, дарма, що на роки п'ять від мене молодша. Я поправляю зачіску і думаю, як добре оплатилися усі мої турботи за себе: вправи кожного ранку, корисна їжа. Все це прихильно відбилосся на моєму вигляді.

Ідемо у готель. Розпитую про знайомих. Літала, як швидко ви пролітаєте.

Пізно увечорі всі роз'їхались. Втоплена розкладаю свої речі. А куди ж діти сестрині квіти. Вони зів'яли, притулилися разом, мов відчувають, що тут їм зовсім не місце...

На другий день, під час сніданку, плануємо наші оглядини Києва. Ми якраз допивали каву, коли до нас підійшла прибиральниця готелю. Сусідка встигла вже й з нею познайомитись.

— От люди, ні серця, ні душі, — говорить вона хитаючи головою. — Хтось дарував, думав щось рідного привезти, а воно взяло і викинуло.

І вона показує нам кошик із сміттям. Там лежить загорнений в рожевий папір барвінок. Сусідка і її знайома полька дивляться на мене. Я червонію і дивлюся на рожевий папір. Як святощі сусідка бере квіти, ще ніколи я не бачила її такою обуреною.

— Це ж звичайне, польове зілля, бур'ян, — кажу, оправдуючись.

— Ти сама бур'ян, — відрубє вона. Я звертаюся за підтримкою до її знайомої, яка сидить поруч. А вона схилилась і сльози течуть по її обличчі.

— Маєш тобі, — вигукую роздратовано, — а чого ви переймаєтесь, ви ж полька, воно вам чуже.

— Бо вона людина! — з притиском відрізує сусідка.

— Прошу мене не ображати, — кажу підвищеним голосом. — Я — жінка інженера, маю освіту, знаю як повестися в товаристві і як вдягтися. Знайома з відомими людьми...

— Вихвалявся гриб гарною шапкою, та що з того, коли під нею голови немає, — перебиває мене сусідка. І всі вони, включно з прибиральницею дивляться на мене із зневагою.

Після цієї події пройшло скільки часу, а вона й досі до мене не говорить. Якось уся ця історія так негарно вийшла. Все ж таки квіти були від сестри... Хоч би знайомі не довідалися. Я знаю, що часом ми згадуємо барвінок у піснях і коли треба на виступах, мовляв, то наше Євшан Зілля. Але хто пісеньки і промови бере серйозно?

Зараз мені сумно, але я терпеливо чекаю, що сусідка таки пересердиться і по давньому почне до мене вцапати. І тоді знову у мене буде нагода її просвітити і виголосити промову про національну свідомість та на безліч інших споріднених тем, яких у мене ніколи не бракує.

Надія ЛАН

ЧЕРВОНА КАЛИНА

*Я докупи зберу людський жаль,
піт і сльози, від крові червоні,
і зав'ю їх в зелену печаль,
зав'яжу у калинове гроно.*

*В нім надія росте юнака,
в нім дівоча цнота розцвітає...
Ой, калино, ти ніжна така,
як дівчата про тебе співають!*

*Білопишним квітцям навесні
розцвітаєш в зеленому лузі,
рум'янієш з морозу взимі,
помагаєш і в болю, і в тузі.*

*На козачих могилах ростеш,
Квітко Рідного Краю, Калино!
В цілім світі нема тобі меж,
бо ти — символ живої України.*

Дорогому побратимові у праці на освітньому полі Д. Чубові на пам'ятку

6. 2. 1976

ПОВІДОМЛЕННЯ І ПОДЯКА

Повідомляємо читачів і співробітників, що Омелян Якович Тарнавський з цим числом перестав виконувати функції технічного редактора й коректора "Нових днів". За його майже півторарічну вимогливу й систематичну працю для нашого журналу висловлюємо О. Я. Тарнавському нашу щирішу подяку. — Редакція "Нових днів".

СИЛА КРАСИ

Радянські періодичні видання відомі своєю низькою якістю кольорових репродукцій. Користуючись лише ними, важко скласти відповідну оцінку про мистецьку вартість оригіналу. Сприймається лише загальне враження від задуму та композиційного рішення. Тільки з цих поглядів і можна говорити про картину, що відображає епізод з останніх днів Другої світової війни: радянські вояки в підземних сховищах знайшли заховані гітлерівським урядом скарби Дрезденської галерії.

Ліворуч, спиною до глядача, вояк лівою рукою відхиляє важку завісу, а правою скеровує світло ліхтаря на образ Сикстинської Мадонни Рафаеля. Ідею твору — вічність мистецтва, сила краси над людиною, навіть до межі виснаженою та здичавленою війною, втілено головне у двох постатях, що завмерли перед полотнищем з очима, прикутими до обличчя Мадонни. Один з вояків тримає в руках тількищо знятий, ніби в пошані, свій шолом; другий, поранений, ніби завмер під час руху. З прізвиськом художника я вперше і востаннє зустрівся під цією репродукцією, а тому і не затримав його в пам'яті.

"Типове радянське соцзамовлення! Радянська армія — і мистецтво? Звичайна агітка! Пропаганда!" — почув я не від одного.

До певної міри, може й так. Та мені хочеться вірити, що художникові йшлося не про радянське чи якесь інше військо, а про людину взагалі. При цій нагоді бажаю поділитися одним спогадом.

Безглузда евакуація Києва 19-го вересня 1941-го року закінчилась у закривавлених болотах під Березанню. Судилося й мені бути, хоч і пасивним, учасником цієї трагедії. Досить вірний опис цих подій подав Л. Первомайський у "Дикому Меді". Нагадаю лише, що на третій день по зиході з міста те, що уціліло від нищівного бомбардування біля Борисполя та кулеметного обстрілу з штурмовиків, стиснуте з боків та підігнане ззаду німецькими автоматчиками, зупинилося на межі непрохідних боліт.

Деякі тисяч людей і сотні різних машин, дивовижну мішанину цивільного та військового, установ, родин, організацій та розпорочених решток військових частин було втиснуто на невелику дільницю твердого ґрунту, оточеного, крім вузького проходу, з усіх боків болотом. Замкнувши вихід, німці три доби вичікували, що буде робити це скупчення людей без їжі, організованого проводу, з незначною кількістю лише ручної зброї.

Стояли на диво гарні дні — соняшна спокійна осінь. Здалека, з напрямку на Яготин, час від часу було чути гарматні постріли; це надавало правдивості наміру командування вийти з оточення. Спішно гатили перехід через болото, пхаючи у воду авто за автом, меблю, вантажі, дерево — все, що можливо. Вліво, за болотом, де залізниця

і станція Барішівка, було видно як щось догоряє — здається, рештки знищених потягів. Звідтіля протягнулася вузька піщана коса, відділена від нас широкою, може понад кілометр, смугою води. На цю косу двічі на день виїздило німецьке авто; воно зупинялося, вояки знімали міномент, встановлювали, вистрілювали в нашому напрямку дві-три міни, потім переїздили на інше місце і знову стріляли. Міни летіли неприємно виючи і вибухали серед машин. Виконавши свою норму спокійно, не поспішаючи, як на навчанні, німці повертались до Барішівки.

І німецькі міни, і стрілянина, що раптово здіймалась і знову затихала в напрямі перешийку, якимось не пасували до м'якого повітря, ласкавих соняшних променів, пахоців прілого листя та болотяних рослин і, здавалися, ніби на сцені, ле-реальними, не збуджуючи думок про можливу смерть або каліцтво.

На третю добу, коли гатка сягала майже до середини болота, німці звечора почали обстріл всього терену півострова. Міни та гарматні набой влучали поміж скупчені авта; часом, кинуті вгору бензинові баки вибухали в повітрі, як жажливі ракети, посилаючи на землю вогняний дощ. Ніч освітілася пожежами. З боку перешийку, де горстка військовиків та матросів затопленої Дніпровської фльотилії створила заслону, було чути кулеметні й автоматні черги та рушничну стрілянину. Від одного до другого передавали наказ — відходити через болото. Перед світлом політруки з пістолями гнали всіх до гатки, стріляючи тих, хто намагався захватись та залишитись.

Я відходив один з останніх, коли вже ясно було чути німецьку мову, і лише декілька легких кулеметів та автоматчиків вперто і жертвенно, не дали, як за сто кроків від берега, стримували наступ. Навколо були лише військові, з цивільних не залишилося нікого. Почало розвиднятися, над водою здіймався туман. Німці перенесли вогонь на болото, але били навмання, і лише рідкий набой або міна лягали на гатку або біля неї. Не встиг я пройти й пів кілометра, як опір припинився; німці вийшли на берег, вогонь з кулеметів та автоматів став нестерпним. На щастя, туман настільки зміцнів, що стріляти можна було лише по площі, але, час від часу, хтось заточувався. Одних підхоплювали сусіди, другі просто щезали під водою. Ніхто й ніколи не дізнається, скільки люду залишилося в цьому болоті.

Намощений перехід, хоч і абиякий, скінчився; люди йшли навпростець, то занурені по пояс, то майже по сухому на горбочках, то провалюючись по шию або перепливали короткі віддалі. Все більше й більше світлішало, навколо вже повистували лише окремі кулі, а воді, здавалося, не буде і кінця. В тумані кожний бачив лише три — чотири постаті перед собою й ішов механічно, не бачучи ні напряму, ні мети.

Аж ось попереду щось зачорніло. Ще кілька кроків — вода по коліна, ще далі — і видно початок лісу. Болото кінчалося. Туман рідшав, лише позаду залишалася суцільна стіна, з якої справа і зліва, скільки сягало око, як з небуття, з'являлись змучені, забаюрені постаті. Люди перегукувались, намагаючись відновити загублені зв'язки. Хтось намірявся щось зорганізувати, але вояки або мовчки, або злісно огризаячись, простували до лісу. Свіже ранішнє повітря було просякнуте брудною лайкою.

Перед лісом був викопаний неширокий, але досить глибокий рівчак. Перші соняшні проміння вже освітили верхів'я дерев і повільно спускалися все нижче й нижче. Трохи обсохнувши вище пояса, я не хотів знову окунатися й шукав зручного переходу. Раптом здалося, що голоси навколо мене якось притихли, а увага людей була на щось скерована. Глянув і я в той напрямок.

По той бік рівчачка, на невеликому горбку, стояла гола молода жінка. В цю мить сонячні промені спустилися нижче, охопивши нижнім ранковим світлом випростану на весь зріст постать. Вона викручувала зняті ліфчик та штанці, з яких стікала болотяна вода, і так і застигла, байдужа до оточення та десятків чоловічих очей, скерованих на неї. Обернена обличчям до болота, з щільно стуленими устами, вона широко розкритими очима вдивлялась туди, де залишився покинутий нами Київ.

З тілом класичної будови, ця жінка чи дівчина була невимовно гарна, але не повсякденною, збуджуючою, а якось спокійною, чистою, навіть трохи трагічною, красою.

І сталося несподіване. Стихли голосно розмови. Той самий солдат, що речення не може сказати без солоної приправи, якому жінка — лише предмет масних оповідань, після довгого, майже сумного, погляду, спускав очі додолу й мовчки йшов далі. Так зробив і я.

Запитайте мене про її вік, або яке мала волосся — не знаю. Але після стількох років, перед мною все ще стоїть цей образ — постать рожевого мармуру, у перших соняшних проміннях, на горбку, на тлі темного гаю.

Хто була вона? Дівчина, чи тужила за нареченим? Дружина чи коханка? Сестра — жалібниця? Робітниця, секретарка чи обдарована артистка?

Для чого шукати? Десяткам людей подарувала вона одну хвилину — лише одну хвилину, яка досягла чогось глибоко захованого, вічного, збереженого навіть серед жаху та крові, і за це на життя лишилася в їх пам'яті.

Я ніколи не довідаюся, чи художник лише виконав замовлення, чи бачив, чи створив уявою вояків перед полотнищем Рафаеля.

Але це могло бути, бо це — люди, і я йому

В. Р. Ю
Аделаїда, Австралія
Січень 1979 р.

Клава ФОЛЬЦ

МОЇЙ ОДЕСІ

*Хтось серце загубив у Сан-Франсіско...
Навічно хтось закоханий в Париж,
Душі ж моєї золота колиска —
Місто Одеса... і ні менш, ні більш!*

*Не хочу я ні Риму, ні Берліну,
Ні Лондону, Нью-Йорку чи Перу.
Я хочу моря Чорного перлину —
Одесу-мату, поки й не помру!*

*Думки мої летять на рідні плеса,
Бо серце рветься з болу і кричить:
— Верніть мені мою красу-Одесу
І мої неповні двадцять літ!*

Сідней, Австралія

ПИСЬМЕННИКОВІ ЯР. МАСЛЯКОВІ 70 РОКІВ

(50 років літературної праці)

Серед письменників, що живуть і працюють в Австралії, Ярослав Масляк належить до активніших і в літературі, і в культурно-громадському житті. Його драматичні скетчі, одноактівки, гуморески часто друкуються в місцевій пресі, зокрема в часописі "Вільна думка" та в кожному числі альманаха "Новий обрій". Часто ці твори чуємо з театральних сцен та в шкільних мистецьких програмах.

Навесні цього року нашому авторові минає 70 років. Народився він у Бережанах у Західній Україні. Спершу жив у Болехові на Підкарпатті, а потім переїхав до Львова, де закінчив правничий факультет університету, хоч в житті його більше вабила література, мистецтво, музика. Тимто він 6 років студіював гру на піаніно. За студентських часів Ярослав Масляк брав активну участь на провідних становищах в різних культурно-громадських організаціях, в редакціях, у драматичній студії, в театральному житті.

З 1929-го року почав активно брати участь у праці Пласту. За патріотичну діяльність трічі йому довелося сидіти у польських в'язницях — Березі Картузькій та в Бригідках.

Літературна творчість магістра Яр. Масляка почалась 50 років тому, тобто в 1929-му році, коли він написав репортаж з мандрівки "Лісових чортів", який був надрукований у ж. "Молоде життя". У 1932-му році вперше пише драматичну сценку "Визволення", яку поставили на сцені Академічного Дому у Львові.

Ще тоді протягом років Ярослав Масляк написав понад 50 жартівливих пісеньок, які виконували артисти театру "Веселий Львів" та у квартирі "Богема", зокрема такі артисти, як Кривіцька, Лаврівський, Тарасевич.

ДОПОМОЖІТЬ У СВОЄМУ МІСТІ, В СВОЇЙ ЦЕРКВІ, ОРГАНІЗАЦІЇ, РОДИНІ ПІДНО ВІДЗНАЧИТИ ЦЕЙ РІК, ЯК МІЖНАРОДНИЙ РІК ДИТИНИ!

НАБОЇ ДЛЯ РОЗСТРІЛУ

(Ненько моя, Ненько...)

(Продовження з попередніх чисел)

То повернімося знову до початків СВУ.

"Перше установче зібрання фундаторів "СВУ" було скликане в червні 26 року з ініціативи Єфремова... Єфремов з приводу першого засідання "СВУ" та своєї доповіді свідчить:

"...Десь коло половини червня 1926 року ми скликали, нарешті, своє перше організаційне засідання, кажу "ми", себто я і Дурдуківський, що виступали, таким чином, ініціаторами справи. Одбулося зібрання в помешканні Дурдуківського¹⁾. Крім нас, присутні були такі запрошені нами люди: Гермайзе, Гребенецький, Ніковський, Черняхівський, Чехівський. Збори розпочав я, вказавши на причину їх та завдання. Торкнувшись коротенько останніх подій, що категорично диктують нам вступити на шлях організованої нелегальної діяльності, я зробив огляд тих обставин, серед яких нам доведеться працювати, і виглядів, які може мати ця праця..."

"20 жовтня 1926 р. в день іменин Єфремова у нього в помешканні відбулося засідання центру "СВУ" в складі всіх його членів. Це засідання складалося з двох частин — закритої та відкритої. На першій, закритій частині, з участю тільки членів керівної семірки... була доповідь С. Єфремова про

Тут розкриємо одну таємницю, що наш ювілат від 1944-го року часто друкував і друкує багато фейлетонів під псевдом Грицько Волокита. У Німеччині — в газеті "Земля", а в Австралії в ж. "Перець", "Слово", "Вільній Думці" та в альманахові "Новий обрій". У Німеччині був директором таборового театру в Мангаймі та в Ельвангені.

Протягом останніх 25 років він написав 20 сцен, скетчів, та п'єс, серед яких кілька мають по три дії. Багато з них було поставлено на українських сценах в Австралії, зокрема на шкільних.

Крім писання оригінальних творів, наш ювілат чимало п'єс переробляв, пристосовуючи до наших умов, а б п'єс переклав з німецької мови, які йшли в Німеччині в театрі Блавацького, а тут у Сіднеї, у шкільних програмах. Яр. Масляк також автор багатьох статтів, доповідів на літературні теми. Його перу належать і численні тексти до тепних конферансє до різних ревій. Він же автор низки пісень на тексти Лесі Українки, Вол. Сосяри, В. Симоненка та інших.

Ярослав Масляк є членом НТШ та ОУП "Слово". Українці Австралії добре знають Ярослава Масляка як письменника, педагога та культурно-громадського діяча. Наша преса в Австралії відзначила його 70-ліття відповідними дописами, а Літературно-мистецький клуб ім. Василя Симоненка та Філія ОУП "Слово" надіслали йому щире вітання.

Д. НИТЧЕНКО

роботу п'ятірок... Виступивши в дебатах, А. Ніковський і В. Чехівський поставили питання про перебудову системи п'ятірок, бо вона гальмує зріст організації".

Тут-таки В. Дурдуківський свідчить про відкриту частину засідання, "на якій брали участь... також гості, що зібралися на іменини Єфремова... (підкреслення моє — Г. С. Господи, газетярі-редактори, та викресліть хоч не речення, не компромітуйте ДПУ)... була присвячена (відкрита частина — Г. С.) організації комітету для увічнення пам'яті Петлюри".

Ні, братці мої, це — гусак, той самий гусак, — сходилися, сідали навколо "гусака"... Та що ж то за конспірація, звиняйте? При гостях — не дрібязком шуткувати, створювати комітет для увічнення імені Петлюри! І коли? Де? В країні, де вже всі знали від малого до старого, що ДПУ жартів не розуміє, нехай то буде ще і не 37-ий, але вже 27-ий! Брехня тут, без усякого сумніву — брехня.

Далі про те, як "у тісному колі керівників "СВУ" конспіративно формували кабінет і розподіляли міністерські портфелі.

"Кожну кандидатуру брали під всестороннє обговорення й критичну оцінку. В результаті керівники "СВУ" зупинилися на такому розподілі міністерських постів: Єфремов — прем'єр-міністр, міністр освіти — Дурдуківський, міністр внутрішніх справ — Ніковський, міністр праці — Гермайзе, міністр культів — Чехівський, міністр рільництва — Мацієвич та інші".

Уявімо собі на хвилюку таку сцену. В домі Дурдуківського сидять друзі й ріжуться в дурня.

— З вальта зайду!

— Тобі б, Володько, з твоєю головою — міністром освіти, не менше...

— А я твого вальта — королем, я міністром праці буду!

— я тебе, Йосько, тузом!

— Ну-у, прем'єр, Серьога, прем'єр-міністр...

Дурна пародія, скажете, блюзнірство не виправдане? Так от послухайте, як потрапив до цього кабінету на пост міністра внутрішніх справ — головним по ДПУ — Ніковський:

"Винувачений А. Ніковський, викладаючи свої політичні наради з В. Дурдуківським та С. Єфремовим, на яких обговорювалися перспективи "СВУ", свідчить:

¹⁾ Родичі С. Єфремов і В. Дурдуківський мешкали в одному домі по вулиці Гоголівській, 27. Дурдуківський займав кімнати в другому поверсі, Єфремов розташувався серед величезної кількості книг своєї бібліотеки на першому. Зазначимо, що з ними жив і Микола Павлишков, їхній небіж.

"...Пригадую, що в якійсь розмові на політичні теми (підкреслення моє — Г. С.) з Єфремовим, Дурдуківським, Павлушковим було зачеплено справу, як би слід було будувати владу, коли б (підкреслення обидва рази мої — Г. С.) українська націоналістична інтелігенція була знов покликана до цього; на питання, чи пішов би я тоді до уряду і взяв би той самий, що мав колись, портфель (міністра закордонних справ — Г. С.), я відповів — ні, на цей раз, коли б до того прийшлося, я пішов би на міністра внутрішніх справ, бо більшовики нас навчили, як треба будувати владу і апарат в країні і в їх треба вчитися системі твердої влади".

Вірю! Точнісінько так і патякав Андрюха Ніковський, жартівник милий, з друзями Володькою та Сергійком, тільки от при небожі їхньому Миколці Павлушкові краще помовчав би... Так, точнісінько так і жартував. Біля "гусака". Але слідчим — Бруку, Правдіну, Броневому, Южному, Грозному — навіщо про те плескати? Теж і з ними себе в тісному дружньому гурті відчули — і слідчі разом з арештантами до "гусака" підсіли? Втім, не Ніковський слідчим той епізод оповів, зверніть ще раз увагу на те, що бесіда велася при небожі, Павлушкові. Ох, цей небіж!

До речі, не думай, читачу, ніби "гусака" не виволокли на процес, на сцену Харківської опери. Ще й як! З великої літери!

"Це тільки в щоденник Єфремова та Дурдуківського, це тільки на зборах "Гусака" та інших славетних осередків "СВУ" можна ляяти радянську владу за те, що вона провадить українізацію, індустріалізацію країни та колективізацію сільського господарства. Тільки там, в "інтимних" угрупуваннях можна говорити, що село виснажується, наука не може розвиватись, діти не мають де навчатися, а письменник не може творити..."

Так возвеличить "Гусака" з високої трибуни прокурор Ахматов²⁾. Точно таким він собі "гусака" і уявляє, яким той насправді був...

Так от. За перше півріччя центр, очолюваний Єфремовим, отворив 15 гуртків-п'ятірок.

"...у низці великих міст України Одесі, Харкові, Полтаві, Чернігові, Вінниці, Дніпропетровську, Кам'янці та Умані почато роботу над організацією первісних п'ятірок. Члени президії спеціально виїжджали на місця (С. Єфремов — до Полтави, Дніпропетровська, Херсона, Чернігова, А. Ніковський — до Одеси), щоб утворити нові філії "СВУ".

Стоп. Для організації СВУ Єфремов до Полтави не їздив: СВУ заклали в 26-му, а їздив він туди востаннє за даними слідства — в 23-му, для організації БУД-у, Братства Українських Державників, контрреволюційної організації, що передувала СВУ; він, БУД, тут-таки й розвалився, як це відмічено слідством. Побіжно скажемо, що то була за організація. Про візит Єфремова до Палтави в 1923 році говорить підсудний Товкач — про нього ще йтиме мова, тим часом зазначу тільки, що він полтавчанин, викладач ІНО і сліпий, фізично сліпий.

"...Потім влаштували вечірку на честь Єфремова. Єфремов і тут розповідав про "БУД", а коли прощалися, Єфремов сказав присутнім: "Так ви ж організуйтеся". На це присутній Щепотьєв у дуже

піднесеному тоні відповів: "Не турбуйтеся, ми організуємося".

Отак, пробачте, створюються підпільні радянські організації?

Прокурор Биструков³⁾ тут-таки в сліпого Товкача питає:

"Тов. БИСТРУКОВ: — Чи вважали ви себе за члена БУДу, організованого після цих двох нарад?"

Вже організованого — тямите? Щойно Єфремов сказав — "Ви ж організ..." — і готово, вже готово! Ні, стривайте, була ж іще перша нарада? Була. Про неї Товкач теж розповів, трохи раніше, це — коли гостя, дорогого Сергія Олександровича, зустрічали на вокзалі.

І як же відповів прокуророві підсудний Товкач? — Цитую "Вісті":

"Товкач говорить, що "офіційно" ні, проте сам Товкач кінєць кінцем, говорить: "Я брав активну участь в роботі БУДу".

Отак! А вже потім, у 26-му році, приїхав Товкач до Києва, де Єфремов "ознайомив його на словах" і з платформою СКВУ. На словах — все на словах! Хоча б клаптик списаний! Чи зже мовчить про це "на словах", панове начальники, в газеті не викривайте себе.

"Товкач згодився сам пристати до неї і взяв на себе доручення організувати долтавську філію. Він це завдання виконав..."

Як виконав? Кого організував? Немає про це в матеріалах обвинувального висновку, нема в свідченнях Товкача на допиті. І прокурор не прагне ставити про те питання. Чому прокурор не прагне? Бо знає він: підсудному Товкачу відповідати нічого, не виконав він завдання, оскільки його й не одержував, не було в Полтаві ні філії, ні п'ятірки, ні в часи БУДу, ні в епоху СВУ, ніде в матеріалах процесу не знайдете про це жодного слова! І прокурор натомісць запитує:

"Тов. БИСТРУКОВ: — В чому саме полягало головне завдання СВУ?"

ТОВКАЧ рішуче заявляє: "У поваленні радянської влади".

Тов. БИСТРУКОВ: — А повалити радянську владу можна лише зброєю?

ТОВКАЧ: — Зрозуміла річ".

Вчися, читачу мій, якщо коли-небудь Тобі доведеться допити провадити — високий рівень! Кожен так відповість, не тільки сліпець затурканий, і ми з Тобою так відповімо:

"А повалити Радянську владу можна тільки зброєю?"

— Певна річ, мабуть — і зброєю важкенько..."

Чимало всілякої ересі звалили на себе вожді СВУ з приводу підготовки ними збройного повстання. Ніковський, Дурдуківський, Павлушков клепають на Єфремова, він плече сам на себе. Але шедевром є останнє зізнання Єфремова з розділу обвинувального висновку "Повстанська діяльність "СВУ":

"Ми висловлювали думку, що село ще не зовсім позбулося зброї, що її чимало повинно зберігатися позахованої з часів імперіалістичної і громадян-

²⁾ Розстріляний в 35-му році.

³⁾ Еге ж, загримотів, ні слуху про нього, ні духу.

ської війни і в потрібний момент її вистачить на озброєння повстанців”.

Га? Це заявляє не хлопчак-переклашка, не ідіотик — це з виглядом цілком серйозним промовляє академік-історик, що бачив не одну війну. А громадяни начальники теж згодні прийняти його слова всерйоз. Та що вони, і академік і начальники — збожеволіли? Прикидаються? Та хто ж такому повірить?

Якої зброї могло “зберігатися позахованої?” Обрізи? Іржаві нагани? Пара гвинтівок? і з ними — проти танків, гармат і авіації Червоної Армії? А вже бачив Єфремов ті танки й авіацію на парадах, читав про них в газетах! Ні-і, познущався над вами академік, панове начальники, — славно познущався, а ви й прогавили. І виказали себе з головою...

Мені здається, читачу, завдяки одній цій “позахованій” зброї ми з Тобою маємо цілковите право з повною відповідальністю твердити: не готував Єфремов з друзями-приятелями повстання, не вела СВУ повстанської діяльності.

Нумо, що там іще сказав (написав) академік С. О. Єфремов такого, на що варто нам звернути увагу? От, наприклад, зізнається він (Вісті⁴), 3 березня, з обвинувального висновку — “Діяльність кооперативної групи “СВУ”):

“...ми заснували кооперативну п’ятірку в складі Болозовича, Ботвиновського, Ганчеля, Височанського, Пожарського. П’ятірка мала взятись до роботи (а взялася? — ні: коли б узялася — неодмінно про те розписали б — Г. С.) і по практичних лініях кооперативного руху і по вихованню та впливу на молодь у Кооперативному інституті...” утворити в Кооперативному інституті твердиню антирадянського кооперативного руху”.

І далі:

“Отже, попереднім слідством встановлено, що контрреволюційна організація “СВУ”, підготовляючи збройне повстання проти радянської влади, намагалася використати (бач, не піднялася рука написати — “використала”! — а чому, власне, хто опротестував би? а так, коли тільки “намагалася” — то в чому ж провина кооперації? — Г. С.) в своїх контрреволюційних намірах апарат кооперації”.

Всі розділи обвинувального висновку закінчуються аналогічним резюме:

“Таким чином, за даними передсудового слідства встановлено, що трудшкола ім. Шевченка була за одну з найважливіших підпор “БУДУ” і “СВУ”...

“Таким чином, на передсудовому слідстві встановлено, що “СВУ” провадила консолідацію своїх сил у літературно-видавничих установах з метою шкідництва на ідеологічному фронті”.

З кооперативної п’ятірки вивели на процес двох — Болозовича й Ботвиновського; чому немає ще трьох? — а їх не відібрали в зал оперного театру (про відбір цей — пізніше). На допиті Болозович намагається урезонити прокурора: мовляв, не йшли ми, старі, не раз одшмагані кооператори на одверту боротьбу, не зривали ми постачання народу, Бога побійтєся!⁴)

“Підсудний заявляє, що він винний тільки в тому, що не виявив, як кооператор достатньої активності... Коли ви вступили до СВУ? — запитує тов.

Якимішин⁵). Болозович розповідає, що наприкінці 26 року, зустрівшись з Єфремовим, він скаржився йому на те, що, мовляв, важко працювати, жити тощо. На це Єфремов відповів, що все це тому, що ми розпорошені”. Через деякий час Ботвиновський розповів йому, що і він мав розмову з Дурдүківським, причому останній радить, щоб “українці об’єдналися”. Тоді, за словами підсудного, він зрозумів, що справа набирає певною мірою організаційного характеру, хоч і не уявляв собі це конкретно...”

І тут звучить запитання прокурора:

— Які завдання ставила “СВУ”?

Помічаєте, як хитро і вчасно ставиться саме це запитання? Кожного разу, коли слід би спитати: — Коли і хто прийняв вас до СВУ? — так не приймав же ніхто і ніколи, тільки такою й може бути відповідь, а вона, певна річ, не влаштує! От прокурор і питає м а й же начебто те саме, але вже не практичне, а теоретичне, а тут вже й відповідати можна:

— Які завдання ставила “СВУ”?

“Болозович починає вагатися (підкреслення моє — Г. С.)...”

Зверніть увагу на це “починає вагатися”. Не тільки Болозович починав вагатися, коли в залі суду відповідав на головні запитання, от і Товкач завагався — офіційно, мовляв, не був членом БУДУ, але кінець кінцем визнав, і в інших ми ще зустрінемо ці вагання...

“...Він, бачите, розумів слова Єфремова і Дурдүківського так, що українцям треба об’єднатися для “підвищення і зміцнення національної культурної роботи”, а не для якоїсь організації, що має за завдання повалити радвладу, і тому, мовляв, він згодився увійти до СВУ (підкреслив я — Г. С.). Про справжню мету “СВУ” він ніби довідався тільки на процесі”.

Стривайте, “згодився увійти” — себто увійшов? Але де? Коли? Хто приймав? Коли прокуратура ставила йому про це запитання? — ми щось прогавили, — коли Болозович на них відповідав? А ми не прогавили. Не було запитань. І не було відповідей, бо ніхто, ніколи й ніде не приймав старого кооператора в СВУ. А як же він опинився... А отак, спритність рук — і ніякого обману. Та бути того не може, десь все-таки зізнається він, чогось ти, авторе, не прочитував! Ну, от присягаюся всім святим на світі — все виписав, що було писано і казано! От хоч і адвокатку Вознесенську, яка захищала Болозовича й Ботвинського, послухайте:

“...пристали до СВУ цілком випадково: не знаючи ні програми, ні остаточної мети... фактично нічого не робили — надії центру СВУ на кооперацію не справдилися”.

Та ж вона все-таки сказала — “пристали до СВУ”? А ви б хотіли, щоб вона цього не ска-

⁴) Болозович на момент початку слідства в справі СВУ вже сидів два роки по якійсь іншій справі — сидів, здається, в таборі в Котласі. Його витягли звідти й прилучили до справи СВУ.

⁵) Де він? “Там”. Після вбивства С. М. Кірова.

ПОЛЬСЬКЕ ПИТАННЯ І М. ДРАГОМАНОВ

(Із рукопису: Михайло Драгоманов, його життя і діяльність)

На політичне виховання М. Драгоманова мав значний вплив польський рух. Народжений на Лівобережжі, Драгоманов не мав конкретного уявлення про поляків і співчував їм як жертвам російського деспотизму, хоч усе таки як українець не забував, як Польща гнобила Україну. Коли приїхав на правий берег Дніпра (Київ), то побачив, що тутешні поляки — це аристократія, а не народ. Був вражений їхньою неетичною, лицемірною поведінкою, коли побачив, як студенти, наприклад, били своїх слуг, а потім ішли до косяюлу, ставали на коліна і ревно молились. У православних студентів такої дволикости не було. Ті самі поляки ставилися з погордою і нетерпимістю до росіян, а особливо до українців.

Однією з найбільших подій за студентських років М. Драгоманова було польське повстання, яке розпочалось у січні 1863 року. В його організації велику роль відіграла польська еміграція у Франції. Повстання було досить добре сплановане, належно зроблено технічну підготову й проведено вишкіл людського складу. Але повстання спиралося виключно на шляхту, переважно молодь, студентство. Гаслом повстання було створення Речі Посполитої "від моря до моря", тобто Польщі з кордонами до 1772 року — з Білорусією, Литвою і Правобережною Україною. Мріяла шляхта про збереження всіх попередніх національних і соціальних відносин.

Такі реакційно-мілітаристичні мрії польської шляхти не знаходили підтримки серед прогресивної частини людства. Герцен хоч і підтримував свого часу ідею польського повстання, але коли довідався про претенсії польської шляхти відносно польську державу в межах до 1772 року, то писав у "Колоколі": "Не можна розпочинати еру свободи в своїй батьківщині, зашморгуючи мотуза на шию сусіда. Не можна домагатись права для себе і гнобити в ім'я матеріальної сили і політичних фантазій інший народ". А ще: "Нам було б дуже жаль, — писав Герцен, — якби Малоросія, покликана вільно виявити свою думку, не змогла залишитись у повній незалежності".

Кажуть — "поляк мудрий по шкоді", але, на жаль, мілітаристичні претенсії і панська пиха були сильніші за здоровий глузд, і польська шляхта не вважала на попередні історичні приклади.

з ала? Може, ви б ще хотіли, щоб адвокатка з трибуни заявила, що не існувало ніякого СБУ? Так? Досить і без того взяла на себе: нічого не робили, надії не справдилися. Таку заяву вже можна тлумачити, як героїзм, гадаю — і за ці слова її по голівці не погладили...

(Далі буде)

Перше польське повстання проти Росії 1831 року провадила тільки шляхта, а все селянство (на Волині) поставилось дуже вороже до повстання. Про те повстання написав книжку емігрант полковник Кароль Рожницький, командир волинського полку. Коли почалось повстання 1863 р., польська еміграція провадила завзяту пропаганду серед французів, перевидала четвертий раз згадану книжку, в кінці додавши мапу Польщі, на якій були Львів і Київ.

Дивною була панська зухвалість, бож лише вісім років перед цим польським повстанням (1863 року) спалахнув бунт селян — "Київська козаччина" (1855 р.), який на Київщині охопив 500 сіл (9 із 12 повітів). Приводом до цього був царський маніфест з 25 січня 1855 р. про створення "рухомого ополчення" в час Кримської війни (1853-56 р.р.), яке селяни витлумачили собі як вільне козацтво, масово записались і відмовились виконувати панщину. Навіть коли прийшло військо придушувати бунт, то селяни зустріли його з хлібом і сіллю, але й заявили, що "поміщикам служити не будуть".

Багато українських діячів гостро засудили польські панські претенсії до українських земель. Поляки тоді на Правобережжі становили 1,5% населення, а землі мали 90%. Микола Костомаров у своїй історичній монографії "Богдан Хмельницький" історичними документами довів безпідставність тих претенсій польських панів на українські землі. Панько Куліш у своїх виступах не двозначно нагадував про хмельниччину і колівищину, коли селяни довели свою "любов" до польських панів. Володимир Антонович і Тадей Рильський друкували викривальні статті про нелюдське ставлення польських панів до холопів.

Вказівки деяких радикальних польських діячів урахувати інтереси українських селян, дати землю, шкільництво — були криком у порожнечу. Тих, що пропонували відмовитись від кордонів 1772 року, вважали зрадниками історичної Польщі й перевертнями, яких чекає кара.

Як документ того часу про відносини між поляками і українцями та про процес українського національного самоусвідомлення деяких "перевертнів", як їх злостиво називала польська шляхта, подаємо коротко зміст статті-відповіді Володимира Антоновича польському публіцистові Падалиці, який заступав інтереси польської шляхти. Стаття п. з. "Моя сповідь" була надрукована в журналі "Основа" ч. 1 року 1862.

В. Антонович дорікає Падалиці, що той допомагає Варшавській бібліотеці, яка не видала архівних матеріалів Ватикану XVII ст. про Південно-Руський край, а подала лише свої наклепницькі коментарі про той край. "Це, — каже Антонович, — спосіб ловити рибу перед неводом.

Ми не віримо писанням шляхти, що її порядки були ідеалом громадського і політичного устрою, що український народ нібито був збродом розбійників черню (шумовинням), який заслуговує лише палі й різок, бож навіть деякі польські історики й публіцисти XVII ст. (Грондський, Рудавський, Твардовський та інші) стверджують, що шляхтичі безжалісно гнобили народ, утискували козаків і фанатично переслідували греко-східну церкву".

В. Антонович закликав Падалицю й шляхту зробити розумні висновки з сумного минулого, відмовитись від католицько-шляхетської пропаганди, поводитись гуманно з селянами, наділити їх землею. Якщо їм стало ясно, що польонізація нічого не дала, то нехай **ПОВЕРНУТЬСЯ ДО СВОГО НАРОДУ**. Закликав пам'ятати, чого навчило минуле — і це буде на користь усім. Історія вчить, що порядки шляхти і єзуїтів осоружні нашому народові і шкідливі для його життя. Польська публіцистика твердить, що на правому березі Дніпра нема Руси, що від Карпат до Дніпра — край польський. Закликав шляхту вслухатись у мову народу коло Дніпра і коло Висли, кажучи — і "не дуріть себе і не дуріть світу".

За унією шляхта польська, українська і литовська мали однакові привілеї і стали ополячуватись. Але народ — пише далі В. Антонович — вважає, за словами поета, що "поки Рось зоветься Россю, поки Дніпро в море ллється — поти серце українське з панським не зживеться".

На питання Падалиці: "Чи ми вас тепер обижасмо, що ми робимо або думаємо недоброго для вас?" — В. Антонович відповідає: "А то, що ви хочете увіковічити в Південній Русі шляхетство. Ви хочете задавити південноруську народність і для цього не гребете ніякими засобами, не даєте народові землі. Ви не тільки не допомагаєте освіті народу, а ще й перешкоджаєте. А що торкається Гонти і Залізняка, то ми ними гордимось, як народними представниками свого часу... Ми не винні, що шляхта тримала народ у темноті, знущала з нього, і за це вона поплатилась. Але ми не хочемо повторення. Єдина зброя, яку ми бажаємо дати нашому народові, це не ніж і коса, а совість і наука. Щоб був озброєний пером і красномовством".

На закид Антоновичеві, що він "перевертень", відповідає (В. Антонович): "Так, я "перевертень" і цим горджуся, так як гордився б в Америці, коли б став аболіціоністом із плянтатора, або в Італії я із папіста зробився б чесним, трудолюбним слугою всенародного діла. Я народився шляхтичем, але виріс і усвідомив, що треба вернутись до свого народу, якого покинули мої предки, і в міру моїх сил винагородити народ за вчинене йому зло. Сподіваюсь, що працею і любов'ю заслужу, що українці визнають мене сином свого народу, і я готовий все розділити з ним".

Українське селянство дуже ненавиділо польських панів за багатівкове національне, соціальне і релігійне поневолення. Тому, коли почалось повстання, то селяни стихійно організували загони

для розправи з польськими панами. Перелякане панство кричало про нову Коліївщину. Слабке й короткотривале повстання, писав, Драгоманов, було більшою мірою придушене селянами, ніж московським військом. Те військо більше охороняло панів від селян, бо пани боялись гайдамачини. "Скажіть тільки слово, — казав один селянин київському генерал-губернаторові (мова про селян, що доставили польських полонених) — і за тиждень навіть за 1000 карбованців не знайдете ніодного поляка".

Коли повстання виявило свою слабкість, то польський народовий уряд видав "Золоту грамоту" (травень 1863 р.) до селян "Поділля, Волині й України", в якій "запевняв і повік обіцяв руському народові вільність прав і віри, якої хто держиться, і вживання своєї мови в школах, судах та інших земських закладах". Але це були порожні слова, вимушені обставинами. Тим більше, що українцям ішлося про незалежність народу і території.

Хоч як Драгоманов ненавидів російський абсолютизм і засуджував його політику русифікації Польщі, але до польського шляхетського повстання він поставився з застереженням, бо воно не обіцяло нічого доброго для українського народу. Пізніше в ряді статей Драгоманов з'ясував, за яких умов можливе єднання польського й українського народів. У статті "Українські громадівці перед польським соціалізмом і патріотизмом" писав польському соціалістові Лімановському, що єднання між українським і польським людом "можливе лише тоді, коли з польського боку покинуть усякі забобони старої держави, котра вміла стати навіки ненависною українському народові".

У рецензії на книжку Лімановського Драгоманов стверджує, що той (Лімановський) мало чим різниться від історичних патріотів. У нього залишаються кордони 1772 року, а виступає він лише проти деспотії. А на його заяву, щоб визначення кордонів залишити народові та що "соціалізм в'язатиме, а не ділитиме народи", — Драгоманов відповів, що "кордони не мають там значення, де немає панування одного народу над іншим". Драгоманов радить Лімановському, що "коли ми хочемо стати на соціалістичний ґрунт, то треба забути старі унії (Люблинську і Переяславську) та державні (старі) кордони". На закид Врублевського, що Драгоманов не любить поляків, він відповів: "Ні, я не люблю панів і соціалістів-крутіїв".

У статті "Польським громадівцям у Росії" Драгоманов критикує звернення польських соціалістів "Рувносьці", в якому обминається точне визначення рівності кожного народу, та що їх думки часом мало різняться від думок польських чиновників, які вважають Русь частиною Польщі. В польському зверненні до "сусідів москвінів" Драгоманов спростовує те, що нібито "між

Нехай це буде Вашою амбіцією, Дорогий Передплатнику, — приєднати бодай одного передплатника "Нових днів"!

ними (Польщею і Росією) немає Литви, Білорусії й України. Так ніби від Волги до Висли є тільки поляки і москвини. Насправді ж росіяни — такі сусіди полякам, як і французи. Правда, тепер ви і росіяни сидите в одній тюрмі, але не в сусідніх камерах. Посередині між вами є українці, білоруси, литовці, латиші і між ними "киди". Драгоманов дорікає польським соціялістам, які відмовились друкувати літературу для євреїв їх мовою, бо це перешкоджало б їм ополячуватись. Він закликає, щоб польські соціялісти допомогли друкувати мовами відсталих народів, як це зробила українська громада для білорусів.

Невелика частина польської інтелігенції, цю, правда, ставилась прихильно до українського народу. Вже на початку XIX ст. деякі освічені поляки почали вивчати місцеву мову, звичаї, перекази, пісні. З'являється ряд поетів, романістів та істориків, які про цей край навіть писали його мовою. Це Богдан Залеський, Северин Гоциньський, Тимко Падура, Осташевський, Чарнецький, Пржездецький та інші.

У середині XIX ст. серед польських студентів Київського університету, як протест проти розгульного життя шляхти, виникає гурток т. зв. пуристів. Вони прагнули до простоти одягу, суворо ставились до навчання, дотримувались суворої моралі. За пуристами з'явилися хлопомани, які висміювали панську лиху, аристократизм, шляхетські традиції й звичаї. Але на початку 60-х років все це потонуло в хвилі нового піднесення націоналістично-політичного руху польської шляхти. Лишилось лише кілька відданих своїм переконанням, і вони приєдналися до визвольного руху української інтелігенції. Це були: Тадей Рильський, Володимир Антонович, Борис Познанський, Кость Михальчук, Павлін Свиницький. Вони були проти ідейних спрямувань польського повстання 1863 року. На жаль, їх голоси були слабкі серед роз'явленої націоналістичної польської шляхти. Вона називала хлопоманів зрадниками, перевертнями і робила на них доноси царському урядові. Звичайно, у доносах вказувала не на "зраду польського народу", а на революційно-демократичну роботу серед селян, працю в недільних школах з забороненою українською мовою, на атеїзм (бо осуджувати католицький фанатизм), а головне на добрі стосунки з селянами. Це ж нечуване, що шляхтич Тадей Рильський одружився з простою селянкою!

Серед авторів тих доносів, як згадує Максим Рильський у своїх спогадах ("Із давніх літ"), був і Розеслав Рильський (дід М. Рильського). Тадеєві Рильському і Володимирові Антоновичу загрозувало заслання. "Тільки поміч добрих людей та благословенна дурість царських урядовців їх від цього врятувала", — пише Максим Рильський.

Повстання безжалісно здушено. У Польщі почалися сильні репресії. Київський губернатор запропонував значну кількість поляків виселити з Правобережжя. Почалась посиленна русифікація, чого раніш там не було. Зрозуміло, що коли б політичний провід повстання — замість нереальної ідеї відновлення Польщі "від моря до моря", з намаганням гнобити інші народи — поставив

спільно й нарівні з українцями, білорусами та литовцями боротись проти царського абсолютизму, то виглядів на успіх було б напевне більше.

Про це та про шляхи нормалізації взаємин українців з сусідами М. Драгоманов почав писати СТО років тому в збірниках "Громада" ч. 1 (1878 р.) і ч. 2, в згаданій уже статті "Українські громадівці..." повторив, що "українські думки про волю свого народу й країни можуть сповнитись тільки при волі всього великого Сходу Європи, од Австрії до Сибіру. От через що ціль розумної української праці мусить бути не саме тільки українство, а спільна праця всіх людей од сербів і чехів до москвинів. Праця для Східно-Європейського народоправства".

Східноєвропейські народи, після довгих незгод і жахів двох світових війн та загального поневолення московським імперіялізмом, здається, все більше приходять до думки, висловленої М. Драгомановим СТО років тому — єднання народів як рівний з рівним в інтересах кожного з них.

До поданої теми М. Драгоманов повертався в багатьох працях протягом 20 років. Зокрема у фундаментальній праці "Історична Польща і великоросійська демократія" (1881 р.). В її другому розділі п. з. "Україна, Польща і Московщина в історичних взаєминах" він розглядає цей "трикутник" в інтересах кожної з цих країн, хоч представники кожної з них в ті часи не хотіли про це слухати. Але це окрема тема.

ЗМІНА АДРЕСИ

Хто змінює свою адресу, повинен негайно виплатити таке повідомлення і вислати його до нашої Адміністрації:

NOWI DNI

**P. O. Box 126, Postal Station "N"
Toronto, Ont., M8V 3S4, Canada**

МОЯ СТАРА АДРЕСА БУЛА

(Необхідно подавати стару адресу)

Ім'я і прізвище

Вулиця і ч. дому

Місто і провінція

МОЯ НОВА АДРЕСА:

Ім'я і прізвище

Вулиця і ч. дому

Місто і провінція

Поштовий код

ТРАГІЧНИЙ 1933 РІК

(Із слова на літературному вечорі, присвяченому Миколі Хвильовому, в Нью-Йорку)

Пригадаймо важливий і важкий 1933 рік — кульмінаційний рік світової кризи: 14 мільйонів безробітних тільки в самих США, 3 мільйони безробітних в Англії — загально понад тридцять мільйонів безробітних в індустріальних країнах Заходу. Економічна криза загрожує розвалом суспільної і політичної структури західних держав. В Європі економічна криза попереджує політичну кризу: непевність викликає розпач, суспільства шукають розв'язки у крайностях, на політичну арену виходять диктатори. В Німеччині уряд перебирає Гітлер. Це в тому році почались переслідування і расова та й політична нетерпимість, це в тому році був зорганізований перший концентраційний табір, що з кожним роком поширювався — розмножувався в цілу систему таборів смерті. Першою жертвою тотального наступу фашизму паде культура; Німеччину покидає 60 тисяч передових діячів культури, а між ними навіть визнаний провісник нацизму Степан Георге.

Ще гірша ситуація на Сході Європи, де революція 1917 року обіцяла створити рай на землі. Там уже розбудована ціла мережа таборів, насиллям проведено колективізацію, підпорядковуючи все життя диктатурі партії, владу в якій перебрав кривавий диктатор Сталін, винищуючи навіть партійних діячів, що могли стояти йому на дорозі, таких, як Кіров.

Україна переживає руїну: пожив'я великого запланованого і плянуво переведеного голоду та повний розгром культури. Знищені всі ті досягнення, що їх зуміли своїм трудом і талантом здобути молоді ідеалісти, розгромлені всі мистецькі і літературні об'єднання, під наглядом поліційного режиму опинилися всі ті, що виявили спроможність думати. В країні почались арешти і заслання культурних діячів. І ось у той час тотального розгрому не тільки української культури, але всього українського, — у столиці України пролунав постріл із револьвера, що його рука стріляючого скерувала у власну скроню. Самогубство Миколи Григоровича Хвильового — це був протест проти тотального терору, тотального походу змобілізованого залізною диктатурою відвічного агресора на знищення української нації і в той же час рішучий постріл у фальшиву ідею революції. Письменник, що замріяв картину загірної утопії для своєї відродженої батьківщини, зрозумів, що в тоталітарній системі немає місця для ідеалу, для якого він і йому подібні ідеалісти несли прапор революції для повалення царського деспотизму. І хоч постріл з револьвера повторився за неповних два місяці й куля повалила другого знатного діяча революції Миколу Скрипника — того, хто з Леніном організував перший Петроградський революційний комітет, — то значення пострілу Хвильового не зрозуміли вповні земляки. Знав і розумів значення цього

пострілу тільки режим, що поспішно поховав письменника, а — поховавши тіло — намагався заховати від людей його твори та його думки, знищити всякий слід по них, вимазати із сторінок історії навіть ім'я письменника.

Не розуміли цього акту протесту і поза межами Радянської України. Вчинок Хвильового розглядався як один з трагічних актів зумовлених терором, ба навіть були голоси засудження письменника за його революційну діяльність.

І щойно в 1936 році невелика книжка літературного критика Михайла Рудницького, що зійшла у Львові під знаменним заголовком "Від Мирного до Хвильового" нагадує ім'я письменника, що його в Україні вже вимазали з літературних довідників, а його твори визнали контрреволюційними і націоналістичними та й виключили з бібліотек і книгозбірень. І тоді ще не вповні розуміли, чому цей видатний критик, знавець західних літератур, поставив ім'я Хвильового на грані довгого літературного періоду, що його започаткував творець українського соціального роману Панас Мирний. Значення Миколи Хвильового для української літератури і культури розумів тільки режим і режимні діячі. Коли в 1939 році радянські війська, у висліді домовлення Сталіна з Гітлером, зайняли Західню Україну, справа Хвильового вийшла знову на денне світло, хоч і в замкненому малому гурті літературів і при закритих дверях. Відбувалася нарада Орг. Комітету профспілки українських письменників у Львові. Була це не звичайна нарада. Приїхав на неї самий голова Спілки Письменників України Олександр Корнійчук, а розглядалась справа прийняття у члени Спілки Михайла Рудницького. Не легко було Михайлові Івановичеві дістати квиток члена професійної спілки, не зважаючи на його приязні стосунки з деякими діячами лівого народного фронту ще з передвоєнного часу. І хоч його вкінці прийняли у Спілку, то всесильний тоді політрук від літератури, Корнійчук, на закінчення сеансу не забув напідмнути неофіта: "А ми вам, Михайле Івановичу, книги "Від Мирного до Хвильового" ніколи не забудем."

Забули, чи не забули, але цю книгу Рудницького, як і всі твори Хвильового, виключили із списку праць Михайла Рудницького; її не знайти в ніяких довідниках, ні бібліографіях, хоч це найкращий твір цього критика.

Замовчування імені Хвильового послідовне. Вже навіть деякі національні письменники та ще й емігранти знайшли нехай і частинну форму реабілітації, ба навіть, нехай і цензуровані, появились книги їхніх творів, але Микола Хвильовий забутий і вимазаний, його твори заборонені недоступні.

Ця послідовна акція проти Хвильового доказує, що його твори, його думки небезпечні для

УКРАЇНСЬКА МОВА В АМЕРИЦІ

1. Русизми в мові американських українців

(Стаття дванадцята)

До русизмів належить і слово "віроісповідання" (рос. "вероисповедание"). Українські відповідники: "віровизнання", "віросповідання".

В одній статті читаємо такий вислів: "всеціла підтримка". Слова: "всецілий", "всеціло" — це русизми (від рос. "всецело"). В українській мові є слова: "цілком", "цілковито", "цілковитий". Приклади: "Василько почував *цілковите* задоволення" (Донч.). "*Цілковита* тиша панувала в місті" (Сміл.). Прикметник "цілковитий" (-та, -те) часто вживається у сполученні з такими іменниками: "вигадка", "непорозуміння", "проти-лежність", "правда" і т. д. "Скрина була така висока, що стара циганка *цілковито* зникла у ній" (М. Коц.). "Я вірю, що виконати цей план *цілком* можливо" (М. Коц.¹). "Можу *цілком* заспокоїтись..." (Леся Українка).

У газетних статтях трапляються такі вислови: "роблять *глупі* заяви", "*глупою* загарбницькою політикою". Слово "глухий" (рос. "глухой"), хоч іноді й вживалося в мові наших письменників, проте в сучасній українській мові це слово розглядається як русизм, як діалектизм і рідко вживане слово. Рос.-Укр. Словник (І т. 1924 р.) подає такі українські відповідники цього слова: "нерозумний", "дурний", "на розум небагатий".

режиму. Хвильовий — це постать виїнятого значення і сили. Постріл, що пролунав 13 травня 1933 у столиці України прошив не тільки скроню визначного письменника і діяча, але цей постріл прорізав увесь наш літературний процес і луна цього пострілу не замовкла і не замовкне. Письменник, який повірив ідеї революції з думкою вирвати народ з упадку на шлях поступу і вільного життя, пізнав і фальш цієї ідеї і знайшов силу і відвагу кинути протест. Його гасло "Геть від Москви!" — це не тільки актуальний клич на боротьбу за повні права українського народу на повне незалежне життя, що можливе лише у власній державі, це глибокі думки, вирощені в серці і виплекані в мозку діяча, що болів долею народу...

Треба було аж сорок п'ять років, щоби земляки Миколи Хвильового зрозуміли потребу видання його творів, що їх знищили в Україні і забули у світі. Почин видавництва "Смолоскип" видати повну збірку творів Миколи Хвильового треба вітати і підтримати, а редакторів видання Григорієві Костюкові належить признання і подяка.

Ціна 1-го тому 15 дол. Адреса видавництва:

"SMOLOSKYP"

P. O. Box 561, Ellicott City, Md. 21043, USA

Ред.

А Словник укр. мови (1971) подає такі відповідники: "нерозсудливий", "нерозумний", "непродуманий".

В українському ідіоматичному виразі "глупа ніч" слово "глупа" має цілком інше значення. Так називають пізній час ночі, північ.

Варто звернути увагу й на таке речення: "Заля *гримкими* оплесками нагороджувала виконавців". (Рос. "громкие аплодисменты"). Відповідно до норм сучасної української літературної мови треба казати: "*гучні* оплески". В Рос.-Укр. Словнику (І т., 1924 р.) подано такі відповідники до рос. слова "громкий": "голосний", "гучний". Тут же зазначено, що є вислів "*гримкий* чоловік" себто чоловік, що дуже голосно говорить. В Укр.-Рос. Словнику (І т., 1953) зовсім немає слова "гримкий". В Словнику укр. мови (2 т. 1971) зафіксовано слово "гримкий" у двох значеннях: 1. який *дзвінко звучить* і 2. який *створює гуркіт* ("Я тчу на гримкому верстаті").

Проте у сполученні зі словом "оплески" значно краще вживати вислів "гучні оплески", а не "гримкі оплески". Приклади: "*Гучні* оплески вкривають... промову Якова Землянки" (Шиян). "Гомоніла твоя кобза гучною струною" (Л. Укр.). "Від багаття доноситься *гучний* регіт веселої юрми" (М. Коц.). "Гей, ударю я в струни *гучні*" (М. Рильський). "...*гучний* стукіт луною покотився навколо" (Донч.).

Часом трапляється в газетній мові вислів: "заграничні комісії", (від рос. "заграничный"). В Укр.-Рос. Сл. (2 т. 1958) зафіксовано слово "заграничний" без усяких поміток. У Рос.-Укр. Сл. (т. 1, 1968) рос. слово "заграничный" перекладається лише одним українським словом "закордонний". У Словнику української мови (т. 3, 1972) зафіксовано слово "заграничний" із такими помітками: "розм., рідко". І далі пояснено: "який міститься або живе за кордоном, закордонний". Отже цими помітками з'ясовано, що слово "заграничний" не належить до нормативної лексики сучасної української літературної мови. Замість розмовного рідко вживаного русизму "заграничний" треба вживати літ. слово "закордонний". Приклади: "Комісар *закордонних* справ" (Ю. Яновський). "...замріяли вдалині *закордонні* села" (М. Коц.). "...*закордонні* видання" (П. Мирн.). "Жаль мені, що... не побачу всіх *закордонних* гостей" (Л. Укр.). "Зустрічав ... *закордонну* екскурсію" (Козач.).

В реченні "Б. *замітила*" (від рос. "заметила") слово "замітила" — русизм. По-українському треба казати: "Б. *зауважила*" або "Б. *зазначила*". В іншому значенні треба казати "Б. *помітила*". Слово "замічати", "замітити" є і в українській мові, але воно вживається не в усіх тих значен-

¹) Правописний словник Голошкевича подає два варіанти: "план" і плян.

нях, в яких це слово вживається в російській мові. Приклади: рос. слово "замечать" має багато значень: 1. сприймати зором — укр. літ. "помічати" і розм. не літ. "замічати". 2. спостерігати — укр. спостерігати, зауважувати. 3. сприймати слухом — укр. "чути", "почути". 4. висловлюватися з приводу чогось — укр. зауважувати, зазначати. У Словнику української мови зазначено, що слово "замічати" в укр. мові має обмежене значення, що воно вживається в значенні "помічати" і належить до категорії "розмовних" слів. А коли слово "замічати" вживається в укр. мові в значенні "висловлювати вголос якесь спостереження, зауважити щось", то тоді таке слово належить до групи рідко вживаних слів.

"В краснорічивому слові". Тут слово "краснорічивому" — непотрібний русизм (від рос. "красноречивый"). В усіх словниках — і старих, і нових — такого слова немає. Рос.-Укр. сл. (т. 2, вип. I, 1929) подає такі українські відповідники: *красномовний, промовистий, вимовний*. Приклади: "Нарешті обізвався пан Данило *красномовний*" (Самійл.). "Ілюстрація занадто цікава та *промовиста*" ("Нова Рада"). "Це занадто *вимовна* наука, щоб на неї не зважати (С. Єфр.). "Думка Сагайдачного, підтримана *красномовністю* Собеського, перемогла" (Мак.). "Народ давав назви річкам *красномовні*, сповнені великого змісту" (Чаб.). "Ніна говорила переконливо і *красномовно*" (Донч.). "...прекрасне слово *промовисто* прозвучало на площі..." (Соб.).

Вислів "мнимі намагання" (від рос. "мнимые") краще замінити українським висловом. Рос.-Укр. сл. (т. 2, вип. 2, 1932) подає такі українські відповідники: *неправдивий, несправжній, уявний, удаваний, гаданий, фіктивний* і такі фразеологічні звороти: "...цей *гаданий* основоположник українського символізму..." (М. Зеров), "*уявна* величина", "*уявне* число", "*уявна* причина", "*несправжня* суперечність", "*гаданий* (удаваний) подорожній", "*гадане* щастя", "*фіктивний* рахунок", "*неправдивий* (нещирий, удаваний) приятель. Рос.-Укр. сл. (1 т., 1968) подає такі відповідники рос. слова "мнимый": "мнимий" (рідко), *уявний, вигаданий, позірний, несправжній*". Отже слово "мнимий" належить до слів, рідко вживаних, себто не належних до літературної мови. Словник укр. мови (т. 4, 1973) подає слово "мнимий", ілюструючи його реченням із перекладу "Капітала" К. Маркса, реченням із біографії Леніна та з одного твору Франка ("мнимий монгол"). Одночасно Словник укр. мови подає інші українські відповідники: "який насправді не існує, *уявний, гаданий, несправжній, удаваний*".

Велике лексичне багатство української мови дає нам підстави уникати русизму "мнимий" і широко користуватися численними українськими відповідниками, які передають найтонші нюанси різних значень, висловлюваних російським словом "мнимый".

"Багато років тому назад" — це російський фразеологічний зворот (від рос. "Много лет тому назад"). Слово "назад" у цьому вислові не властиве українській мові. Про це свідчать численні приклади з української літературної мови: "Два роки тому в Бориславі" (І. Франко). "Три

роки вже тому твій образ чарівливий в душі я записав" (М. Вороний). "Це сталося два роки тому".

"Ціни на *напитки*" (від рос. "напитки"). Хоч слово "напитки" і вживали деякі українські письменники у своїх творах, проте це слово вийшло з ужитку. Словник укр. мови (т. 5, 1974) подає слово "напиток" із поміткою "розмовне". Рос.-Укр. сл. (2 т., 1968 р.) цілком відкидає слово *напиток* і подає український відповідник "напій". Приклади: "...а наїдків та *напоїв* було трохи" (Н.-Лев.). "...чудовий *напій* із черешень" (Гонч.). "...з них на вогні мого палу дивний зварила *напій*" (Л. Укр.). В Укр.-Рос. сл. (т. 2, 1968) подано обидва слова: "напитки" і "напій". Подано також два варіанти вислову: "спиртні *напитки*" і подає лише вислів *спиртні* (алкогольні) мови (т. 5, К. 1974) відкидає вислів "спиртні *напитки*" і подає лише вислів "спиртні (алкогольні) *НАПОЇ*", а також такі приклади: "*Спиртні напої* вживали ще в сиву давнину". "Більше половини спортсменів не вживають алкогольних *напоїв*". Отже в сучасній українській літературній мові перевагу віддають слову "напої", а не русизмові і діалектизмів "напитки".

Слово "ненарушимість" — русизм (рос. "ненарушимость"). Українські відповідники цього слова: "непорушність", "незламність", "нерушимість". "Віра в *незламність* його слова" (З. Туплуб). "Грабовський залишився до кінця *незламним*". "Яку *незламну* в серці віру мав він" (І. Франко). "*Непорушний* закон". "*Непорушний* союз". "Підточений сумнівами в *непорушності* старої житейської мудрости" (Ле). "Що діди та батьки кров'ю здобули, те *нерушиме*" (Коц). "*Нерушима* (незламна) клятва (присяга). "*Нерушима* слово".

А ось ще один непотрібний русизм: "то вони тільки в *пеленках*" (рос. "в пеленках"). Українські відповідники: "пелюшка", "сповиток". Приклади: "вирости з *пелюшок*", "ще в *сповиточку* (в сповитку)", "з *пелюшок*", "від *пелюшок*" (себто "з дитинства"). "На краю ліжка, загорнута в *пелюшку*, лежала дитина" (Борз.). "Щоб те щастя змалечку за нею ходило, з *пелюшок* її стерегло" (Мирний). "...щоб життя з *пелюшок* обома жменями брати" (Ле).

Дивно звучить і таке речення: "Українці дають *почот* Америці". Таж слово "почот" — русизм (рос. "почет"). Шкода, що той, хто написав це рос. слово, не знає, що українська мова має свої слова: "пошана", "шана", "шаноба" та ін. Приклади: "Хоробром у нас хвала і слава, розумному *шаноба* і *повага*" (Куліш). "Тут усім одлака *шана*" (Франко). "Були золоті віки, як пісня і слово були у *шанобі*" (Л. Укр.). "Віддавати *шану* (пошану)". "Бути в *пошані*". "Мати *пошану*". "Користуватися *пошаною*". "Вони віддали *пошани* публіці і стали літати по арені" (Ю. Янов.). "На Запоріжжі... люди письменні завжди були у великій *пошані*" (Добр.).

Часто в пресі автори користуються властивими російській мові формами дієприкметників минулого часу на "-вший" і пишуть: "про *пропавших* осіб", "450 *пропавших* осіб" (рос. "пропавших"). В українській мові такі форми не вживаються.

Натомість пишуть: "який *пропав* (що *пропав*)", "пропалий", "загиблий", "зниклий". Приклади: "А її розпалена материнська уява вже бачить їх в крові... вже йдуть повз неї то вбиті, то поранені, то *пропали* безвісти..." (Гончар). "Життя триває... І в цьому немає образи для *загиблих*, — занепокоєно говорив капітан" (М. Руденко). "*Загиблий* у бою". "*Зник* він, як мрія..." (Л. Укр.).

У словосполученні "для *услуг* членам" слово "*услуг*" є русизм (від рос. "*услуга*"). В Укр.-Рос. сл. (6 т., 1963) подано слово "*услуга*" з позначкою "усне", себто слово, яке часом вживається в усній мові. В Рос.-Укр. сл. (3 т., 1968) зазначено, що російському слову "*услуга*" відповідає українське слово "*послуга*", але в усній мові вживають і слово "*услуга*" (це слово подано з поміткою "усне"). В Укр.-Рос. сл. (т. 4, 1961) подано такі українські слова: "*послуга*", "*послуги*", "*послужуватися*", "*послужливий*", "*послужливість*". Вживання слова "*послуга*" в українській літературній мові ілюстровано такими прикладами: "Було дуже приємно зробити для нього маленьку *послугу*" (Гур.). "...щиро дякувала діврові за *послугу*" (Панч). "*Зробити послугу* кому"; "*користуватися з його послуг*"; "*кімната з усіма послугами*". Так само Словник Української мови (том 7, 1976) подає слово "*послуга*", фразеологічні звороти з цим словом та похідні слова, ілюструючи вживання цих слів численними прикладами. Ось кілька таких прикладів: "Якщо буде потрібна яканебудь з мого боку *послуга*, то..." (П. Мирн.). "Я не забуду твоєї *послуги*" (Стельмах). "Ото була б *послуга* для ідеї..." (Л. Укр.). "Я до ваших *послуг*" (Гончар). "Пропонувати свої *послуги*"; "*комунальні послуги*"; "*бюро добрих послуг*" і т. д. Отже в українській літературній мові вживається переважно слово "*послуга*", а не властивий для усної мови русизм "*услуга*".

(Далі буде)

ВИПРАВЛЕННЯ ПОМИЛОК

Просимо виправити в статті Петра Одарченка "Українська мова в Америці" (Стаття одинадцята) — "Нові дні", березень 1979 р. — такі друкарські помилки:

✓ Стор. 23, ліва шпальта, 7-ий рядок зверху — треба читати так:

"*скобки*", а "*кавычки*" — укр. "*лапки*", якими в да-

✓ Стор. 23, ліва шпальта, 21-ий рядок зверху: Надруковано: **внд.** Треба: **вип.**

Стор. 23, ліва шпальта, після другого рядка знизу треба вставити такі пропущені слова: **але Рос.-Укр. Словник 1927 року.**

✓ Стор. 23, права шпальта, 3-ий рядок зверху: Надруковано: "*зазначали*" — Треба: "*зазначати*".

✗ Стор. 25, ліва шпальта, 5-ий рядок зверху: Надруковано: **снеперечить.** — Треба: **суперечить.**

✓ Стор. 25, ліва шпальта, 6-ий рядок знизу: Надруковано: **Гельсінської,** — Треба: **Гельсінкської.**

✓ Стор. 26, ліва шпальта, 9-ий рядок знизу: Надруковано: **така,** Треба: **також.**

✓ У статті В. Кубанця "Концерт Ренати Бабак і Павла Плішки у Вашингтоні", стор. 22, права шпальта,

2-ий рядок зверху треба читати так: Т. Ліббі вказує на "блискуче виконання "Вокалізу" Равеля. Там же, рядок 10-ий треба читати: **принцеси** Еболі, а не принесли Еболі.

Шановних Авторів і Читачів просимо вибачити за ці прикри коректорські недогляди.

УКРАЇНСЬКА КУЛЬТУРНА ХРОНІКА

Виставка дереворитів Якова Гніздовського

В м. Світ Браєр, в Галерії Центру творчого мистецтва Вірджинії відбулось 1-го квітня відкриття виставки мистецьких творів Якова Гніздовського. Під час виставки глядачі мали нагоду особисто познайомитись з цим визначним майстром дереворитного мистецтва. На виставці показано 60 дереворитів Я. Гніздовського.

У Швейцарії опубліковано монографію про українського художника

"Андрієнко" — це заголовок монографії, яка вийшла французькою мовою в Льозанні (Швейцарія) у видавництві "Едісон л'яж д'Омм" про українського художника з Парижу Михайла Нечитайла-Андрієнка. Текст написали Жан Кльод і Валентин Маркаде. В книжці представлено 57 репродукцій, що охоплюють період від 1922 до 1975 років. Більшість олійні, решта гваші.

Автори охопили найповніше два періоди в творчості М. Андрієнка — конструктивізм (1924-1929) і абстракціонізм (від 1950).

Визначний авангардист-художник, М. Нечитайло-Андрієнко народився в Херсоні 1894 року, мистецтво студював у Петербурзі, а від 1923-го року живе в Парижі. Він мав ряд виставок в Європі, а остання відбулася в Українському інституті модерного мистецтва в Чикаго від 26-го січня до 4-го березня ц.р.

Рідкісна українська виставка в Канаді

В оттавському Національному архіві тепер відбувається українська виставка документів, фото-знімок та інших експонатів, які стосуються поселення українців у Канаді. Експонати охоплюють період українського поселення від 1891 до 1926 років.

В роках 1890 і 1914 до Канади прибуло понад 175 тисяч українців, які оселилися в степових провінціях. Вони активно вклилися в канадське життя, розбудували школи, церкви, політичні і громадські організації, пресу.

Експозиція цієї виставки відбудеться також у Монреалі, Торонто, Вінніпегу й Едмонтоні.

Німецькі вчені — нові члени УВАН

Два видатні німецькі вчені, ректор Мюнхенського університету д-р Ніколас Лобковіц і президент Баварської академії наук д-р Ганс Равла стали дійсними членами Української Вільної Академії Наук в Америці. Урочисте вручення грамот

відбулося під час наукової конференції УВАН в Мюнхені, яку організувало представництво УВАН на Європу під керівництвом проф. Ю. Бойка.

На конференції д-р Г. Равпах доповідав про "Значення України для радянського господарства", а соціолог і філософ д-р Н. Лобковіч говорив на тему: "Гельсінкська угода та її значення для східної Європи".

Доповідь д-ра О. Субтельного в Ратгерському університеті

Професор історії в Гамільтонському коледжі д-р Орест Субтельний 30-го березня виступив з доповіддю в Ратгерському університеті на тему "Українська еміграція та її перспективи". Доповідь відбулась на запрошення Української студентської громади ім. Г. Сковороди.

Виставка з нагоди 40-их роковин Карпатської України

В Українському Інституті Америки в Нью-Йорку відбулась від 28-го березня до 17-го квітня культурно-мистецька виставка з нагоди 40-их роковин проголошення незалежності Карпатської України. На виставці експонувалися 57 картин найкращих українських художників. 31-го березня було показано фільм про Карпатську Україну з поясненнями учасників тих подій.

Українська музика в голландському радіо

Молоду піаністку-українку Юліану Осінчук з Нью-Йорку, яка відбувала концертне турне по країнах Європи, радіостанція АРВО в Голландії запросила виступити по радіо. АРВО — це одна з трьох головних радіостанцій Голландії.

Ю. Осінчук виконала "Варіації на українську тему" Лессела, "Українську баляду" Ліста, "Ноктюрн бе-моль" Лисенка, "Етюд оп. 9 Гіс-моль" і "Етюд оп. 9 Ціс-моль" Косенка й "Гуцульську фантазію" Осінчука.

Театр "Заграва" — лавреат двох премій

Протягом 1978-го року український театр "Заграва" (Торонто) брав участь у двох фестивалях Онтарійської багатокультурної театральної асоціації (ОМТА), здобувши нагороди за найкращого актора й найкращу акторку. Перший фестиваль відбувся в Гамільтоні в травні 1978 року. Було поставлено комедію М. Куліша — "Мина Мазайло" в постановці режисера Марії Левицької. Премію за найкраще акторське виконання одержав артист Юрій Бельський, який виступив у ролі мина Мазайла.

На другому фестивалі ОМТА, в листопаді 1978 року в Торонто, театр "Заграва" поставив комедію М. Гоголя "Одруження". Цим разом у фестивалі брали участь десять національних театральних груп. В лютому 1979 року відбулось вручення премій. Премію "Найкращої акторки" одержала артистка театру "Заграва" — Ніна Теліжин за виконання ролі свахи Теклі Іванівни.

Фотовиставка в Запоріжжі

У Запоріжжі, в павільйоні розташованому біля знаменитого сімсотлітнього дуба, під яким, за переказами, радився гетьман Богдан Хмельницький з запорізькими козаками про визвольний похід проти польської шляхти, відкрилася фотовиставка. Багато експонатів відбивають минуле і сучасне славного Запоріжжя.

Новий ляльковий театр у Полтаві

У Полтаві почалось спорудження нового приміщення театру ляльок. Гарна будівля добре впишеться в архітектурний ансамбль старовинного міста. Заля для глядачів майже на триста місць, просторий вестибюль, затишне фойє з зимовим садом, музей, кімнати для артистів — все буде в новому приміщенні. Сорокалітній ювілей театру, який святкуватимуть цього року, відбудеться уже в новому приміщенні.

Експедиція харківських фольклористів

Група викладачів і студентів Харківського державного інституту мистецтв імені І. П. Котляревського відбула фольклорну експедицію в один з "найспівучіших" районів області — Нововодоласький. Тільки в одному селі Старовірівка вони записали понад 50-ть старовинних мелодій. Деякі з них потрапили до навчальної фонотеки прямо із сцени сільського клубу, де відбувався концерт вокально-етнографічного ансамблю, організованого відомою співачкою Н. Тихомировою. В репертуарі ансамблю є величальні і весільні пісні та хороводи, жарти-приспиви, рекрутські речитативи та інші зразки української народної музики.

Виставка художника М. Глуценка

У Центральному архіві-музеї літератури і мистецтва Києва відкрилась меморіальна майстерня видатного українського художника М. Глуценка. В залах виставлено значну частину доробку відомого живописця, що понад усе любив Україну, до кінця своїх днів відтворював її красу: на його мольберті залишився останній натюрморт: "Польові квіти".

На відкритті меморіальної майстерні була присутня дружина художника — Марія Давидівна, яка передала у дарунок музеєві понад 1000 творів М. Глуценка.

Концерти фортепіанової музики С. Людкевича

Фортепіанова творчість композитора Станіслава Людкевича, сторіччя з дня народження якого святкували українці по всьому світі, відома порівняно менше, ніж його вокально-симфонічні, симфонічні та хорові твори. Тому концерти видатного педагога Львівської консерваторії ім. М. Лисенка — Марії Крушельницької, присвячені 100-річчю з дня народження композитора, що складалися з творів Людкевича для фортепіано, привернули увагу громадськості. Двічі вона зіграла Концерт для фортепіано з оркестрою, а третього вечора виступила із сольовою програмою. До

програми концертів увійшли твори Людкевича написані в різні роки життя. Вони дали яскраве уявлення про розмаїття палітри, багатство тематичних задумів і сокровених поетичних образів Людкевича. Навіть простий перелік фортепіяних творів: "Тихий вечір", "Елегія" (варіація на тему народної пісні "Там, де Чорногора"), парфраз на українську народну пісню "Ой, що ж бо то та й за ворон", "Пересторога матері", "Заколисана пісня", "Пісня ночі" — свідчать про багатогранність змістової та почуттєвої гам автора, яку Марія Крушельницька дуже майстерно відтворила. Виконавці властиві творча всеосяжність, відмінний артистичний смак, технічна досконалість.

("Культура і життя")

"Меса" Гайдна в Київській Філармонії

Нещодавно у Великій залі Київської консерваторії відбувся концерт, у програмі якого прозвучала "Меса" Й. Гайдна (вперше в Києві) у виконанні заслуженої хорової капелі "Думка" (художній керівник і головний диригент — М. Кречко) і заслуженої симфонічної оркестри (головний диригент — Ф. Глущенко). 12 частин "Меси" побудовані за принципом образних, темпових, ладських і метро-ритмічних контрастів. Особливість музичної драматургії твору полягає в періодичному чергуванні урочисто піднесених, маршових, ліричних і пісенно-танцювальних образів. Як квартет солістів — В. Заславська, Є. Дудник, В. Коваль і В. Оборенко, так і капеля "Думка" і оркестра, зуміли передати образний зміст твору в його контурах і деталях.

("Культура і життя")

До 200-річчя від дня народження Квітки-Основ'яненка

У Центральному архіві-музеї літератури і мистецтва в Києві експонувалась виставка документів і образотворчих матеріалів, присвячена 200-річчю від дня народження Квітки-Основ'яненка. В експозиції — рукописи листа про згоду письменника бути директором Харківського театру, оповідання "Перекопці", фотокопії повістей, перші видання п'єс, "Пана Халявського", "Марусі".

("В-на")

Виступи "Дніпра" у Греції

У грецькому місті Піреї в театрі "Беакіс" відбулися гастролі вокально-танцювального ансамблю "Дніпро" з Дніпропетровська. Понад три тисячі глядачів на кожному із п'яти спектаклів гаряче вітали ансамбль з України оваціями. Грецька преса відзначила високу техніку і зіграність колективу, вокальну майстерність солістів та trio бандуристок.

"Місса Солемніс" Бетговена у Ванкувері

"Урочиста Меса" Бетговена, яка вважається одним з найвизначніших творів музики Заходу, була виконана в трьох концертах Симфонічного Оркестроу Ванкуверу під керівництвом відомого

диригента Казуїоші Акіяма. Крім Симфонічної оркестри в концерті брали участь з'єднані хори, що склалися з понад 150 співаків та чотири визначні солісти: сопрано — американка Донна Ролл, ведуча солістка Королівської Опери в Стокгольмі, тенор — Аарон Бергел, соліст Державної Опери Ізраїля, бас — П'єр Шарбоно, канадець та меццо-сопрано, колишня солістка Великого театру опери та балету, українка Рената Бабак. Рецензенти залишилися задоволеними інтерпретацією цього надзвичайно важкого твору нашою співачкою Бабак, пишучи, що "виконання сопрано Ролл і меццо-сопрано Бабак своїм кольором, стилем і лірикою цілком відповідало задумам і особливостям музики "Урочистої Меси" Бетговена". Наше суспільство має усі підстави бути гордим успіхами пані Бабак, яка несе у світ високого мистецтва ім'я українки.

Першу премію здобула українка

На міжнародному конкурсі артистів балету у Варні (Болгарія) золоту медаль і перше місце здобула одна з провідних солісток Київського театру опери та балету, народна артистка України — Р. Хилько.

"Мозаїка — 78" у Ріджайні

У канадському місті Ріджайні відбувся традиційний етнографічний фестиваль "Мозаїка—78", у якому взяла участь група мистців з Полтави у складі піяніста Германа Юрченка, співаків Неллі Ленькової і Якова Малька. Програму склали фортепіянові твори В. Сокальського, М. Лисенка, а також пісні сучасних авторів А. Коса-Анатольського, П. Майбороди та О. Білаша.

Камерний ансамбль Київської Філармонії в Югославії

У Югославії відбувся міжнародний фестиваль старовинної музики, в якому взяв участь камерний ансамбль Київської філармонії під художнім керівництвом заслуженого артиста УРСР Олега Сергійовича Кудряшова. Ансамбль познайомив слухачів з частинами Львівської табулатури, старовинними піснями, думою XVII століття про Богдана Хмельницького і Барабаша, з творами Бортнянського та іншими. Ансамбль гастролював два тижні по Югославії, даючи концерти по старовинних церквах та монастирях, в результаті чого це були не просто концерти, а своєрідне дійство, де інтер'єри відповідали музиці. Жаль, що такого типу концерти не відбуваються в Києві та в інших українських містах, хоч Ансамбль планує багато гастрольних виступів по Україні з новою програмою старовинної вітчизняної музики, а також творів Вівальді і Баха. Музичним консультантом ансамблю є композитор Мирослав Скорик, який підготував для ансамблю кілька праць — свою транскрипцію недавно знайденої Литовської табулатури.

**22-го ТРАВНЯ ГОЛОСУЙТЕ В КАНАДСЬКИХ
ВИБОРАХ НА КОГО БАЖАЄТЕ, АЛЕ ГОЛО-
СУЙТЕ!**

ВУЗЕНЬКА КЛАДКА ЧЕРЕЗ ХОЛОДНИЙ ПОТІК

Я не мав ні часу, ні бажання, щоб у популярній формі починати доводити те, що для мене самого ясне, як Божий день. Переконали друзі та відгуки деяких поважних людей, котрі, як не дивно, були стурбовані моєю статтею в "Журналі вищих українознавчих студій" ч. 5, 1978 р.

Писати цю статтю — завдання невдячне. Бо транспонувати всі аргументи і висновки із спеціальної термінологічної мови на мову публіцистики — це ніби втискати себе в прокрустове ложе. До того ж я, народжений через три дні після того, як Червона армія по п'ятах гітлерівців вступила в місто Дубно, не можу не рахуватися з особливою вразливістю людей старших, громадською шанованих, звиклих до авторитетного голосу в мовних справах. Але, хоч стільки авторитетів осіло на еміграції після війни, я був, м'яко кажучи, неприємно вражений, коли п'ять років тому вперше розкрив еміграційну українську газету (було це в Буенос-Айресі) і пересвідчився, якою мовою вона написана. Своє перше враження я мав змогу перевірити минулого літа. Я показав кілька газет гостеві, туристові з СРСР. Він уважно все перечитав, повернув газети і сказав: "Новини, які тут подають, ми вдома щодня по радіо чуємо, "Голос Америки" вчасно інформує. Я не новини перечитував, а мову перевіряв. Невже аж до такого дійшло?"

До чого воно дійшло і як дійшло — ви про це краще за мене знаєте, і якщо комусь такий стан здається нормальним, то боятися йому нічого: переучувати нікого я не збирався, вільною воля. Проте до кожного, хто побажає стати моїм студентом, критерії мої будуть не нижчими від тих, які застосовувалися у свій час до мене самого: за шість помилок у диктанті учневі ставилася "двійка", що зовсім не сприяло тому, щоб приховувати неписьменність за балачками про переваги стародавніх правописів.

Якщо взяти до уваги, що в 1944 році, коли діти на Україні знову пішли до школи, деяким було аж по 12 років, то це значить, що ті, кому тепер 47 (півстоліття!) знають про "харківський" правопис так само багато, як про "кулішівку", "желехівку" чи "драгоманівку". Тому парадоксальним виглядає для мене те, що один з моїх найгаласливіших критиків, який так само недавно приїхав "звідти", раптом безтямно закохався у "харківський" правопис, якого він ніколи не знав і не знає дотепер. Кота в мішку купив хлопець! Йому я просто не вірю: його "закоханість" має ту саму вартість, що налоскотаний сміх. Справа, очевидно, в тому, що, судячи з його перших і останніх газетних заміток, українська мова його почала поліпшуватись щойно після приїзду до Нью-Йорку, бо там він став спілкуватися з групою людей, які українську мову таки знають, хоч і зберігають оправданий сентимент до правопису своєї юності. Цей же самий В. Л. (важливе тут

не прізвище його, а схема думання) дав знати про своє існування професорові О. Прицаку "Відкритим листом", у якому зробив 27 морфологічних, синтаксичних, стилістичних і пунктуаційних помилок, запрошуючи, щоб учений прийняв участь у дискусії з ним. На Україні за такий твір я б не допустив його до екзамену на атестат зрілості. Якщо додати, що той же самий автор вживає слово *шутка* у значенні *жарт*, *закрюювач* замість *закрійник*, то краще з ним участі не брати в жодних дискусіях. Є, правда, надія, що спілкування з професором П. Одарченком підтягне В. Л. з "двійки" хоч би на "трійку".

Проте відповідь цю я пишу насамперед для тих, чия любов до мови і довготриваліша, і глибша, але які з перспективи еміграційного віддалення неспроможні розрізнити двох принципово різних речей: сучасний український правопис, з одного боку, та політику звужування сфери вживання української мови на Україні — з другого боку. Якщо б така політика досягла своєї кінцевої мети (а це ще вилами по воді писано!), то українську мову не врятував би навіть найдосконаліший правопис. Яка бо різниця, якими письмовими знаками фіксувало на папері свою мову "те плем'я, котрого нема?" (Ліна Костенко).

Не вважаю, що котрийсь з "опозиційних" правописів можна назвати досконалим. Проте переконаний, що сучасний набагато кращий за попередній. Моє твердження, мабуть, зачіпає найглибші почуття тих, які пам'ятають про політичну ситуацію, що передувала переходові на новий правопис. Боротьба між "пуристами" і "реалістами" закінчилася трагічно для "пуристів", бо для них нещасливо склалася політична кон'юнктура в умовах наступу реакції. Недемократичні режими функціонують у двомірному просторі, для них існує лише чорне і біле, коли одне підтримується, інше знищується. В інших умовах боротьба між "пуристами" і "реалістами" не веде до концтабору, хоч і закінчується по-різному. В чеській і в німецькій мовах перемогли ще в XIX ст. "пуристи", в польській завжди домінували "реалісти", в сучасній турецькій "реалісти" навіть перестарались: мова перенасичена французькими, німецькими, англійськими, італійськими словами, хоч від арабських була безцеремонно "очищена". Французькі "пуристи" розпачливо, — навіть урядовими декретами, — намагаються боронитись від англійщини. Тільки англійській мові, здається, байдуже: вона поглинає все, що припливає до її берега, часом цілі іншомовні фрази, навіть не змінюючи чужого "спелінгу". Японці, оком не мор-

У статті збережено правопис автора. Друкуємо її також порядком дискусії. — Редакція

гнувши, вживають *Kipicimacy* (Christmus) і десятки подібних адаптацій.

Я переконаний, що мова, якою я пишу цю статтю і яку я привіз із сучасної України, нітрохи не загрожує вам "бацилами русифікації". Прихильники "вестернізації" навіть можуть радіти: "західних" слів у ній вистачає, а коли б ця стаття писалася не для ширшого загалу, то інтернаціональних термінів було б ще більше. Я переконаний, що жодне централізоване мовне планування на Україні не вплине катастрофічно на якість мови тих, хто про свою мову дбає. Бо, крім планування, існує неофіційне контрпланування, і біля кожного небажаного синоніма неможливо поставити сторожа, щоб "держать и не пущать". Що стерти видимі сліди мови, потрібен був би другий указ типу Емського. Але... пережили ж ми якось перший?

Мова зафіксована в літературі і словниках, вона все ще черпає із живих діалектів, і той, хто вміє вибирати, вибере найкращий словник, прислухатиметься до найкращого вчителя, читатиме справжнього поета, а не халтурника, подумки відсвіатиме в народній мові те, що принесене телевізором, з північної столиці, а що виросло на рідному ґрунті. Існують розвинені й досконалі функціональні стилі сучасної літературної мови, десятки тисяч письменних людей мають вироблене стилістичне чуття мови. В своїй статті в "Журналі" я писав: "...вона залишатиметься українською, попри всі можливі дальші зміни, аж доти, доки нестиме назву "українська" і доки з цією назвою погоджуватиметься інтелектуальна еліта на батьківщині." Будьте певні: там також існує вміння розпізнавати, хто належить до інтелектуальної еліти, а якому куцому далеко до зайця.

Ще кілька слів щодо суті справи, а справа наша — правопис, тобто, та "ікона", яка багатом нашим "вірним" заступає самого Бога.

Я вважаю оправданим і нормальним, що в запозичених словах віддається перевага твердому, а не м'якому "л". В коренях слів нашої лексики східнослов'янського походження м'яке "л" перед голосними заднього ряду зустрічається набагато рідше, ніж тверде "л". Перехід від палаталізованого приголосного звука до голосного заднього ряду є артикуляційно незручним, і в тих статистично рідких випадках, де м'яке "л" зустрічаємо в такій позиції, воно постало на місці старого l + j або l + j*). Більше того, таке м'яке "л" домінує чомусь у словах пейоративних, емоційно забарвлених, особливо в тих, що передають негативні емоції: *плюгавий, паплюжити, ляпати* (язиком), *плювати, блювати, клякса, пляма, млявий, хирлявий, хлюпик, злющий, шлятися, шльондра*. Охоче вживають м'яке "л" і в манірній дитячій мові. Семантично пояснити причину цього явища не вдається, його можна тільки констатувати, як факт. І мова, як розвинена система, приймаючи до свого лексичного складу іншомовні слова, роз-

поділяє їх в паронімічні гнізда (чи сузір'я, як воліє казати київський лінгвіст О. О. Тараненко). Іншими словами, кожен мовець, підсвідомо керуючись своїм мовним чуттям, групує слова за подібністю звучання. Тоді *клякса* попадає в сусідство із *клякса, фльота* стає поруч із *сльота, баяда* попадає в те ж сузір'я, що й *балаандра, ляк* спіпадає з корінним українським *ляк, переляк; вельосипед, клявіша, лякувати* звучать, як слова із дитячої мови (порівняй: *льоля — сорочечка?*), *плян* іде до *плям, плямкати*, і так далі.

Таке підсвідоме чуття приглушене в тих, хто звик до українсько-польського білінгвізму, бо в польській мові є тільки м'яке "л", тверде ж розвинулось у напівголосний звук (майже англ. "w"). Тому "розполщення" запозичених слів я вважаю явищем таким же позитивним, як і боротьбу з шепелявою вимовою (український!), яка було розповсюдилась у свій час серед міщан у Галичині. Простежимо за шляхом міжмовних мандрів одного лише слова: *роля*. У французькій мові воно (*le role*) є іменником чоловічого роду з кінцевим "e", яке не вимовляється. Поляки запозичили його, змінивши закінчення на "а", так, як це вони робили з усіма французькими іменниками жіночого роду. Це явна непослідовність, або й помилка під впливом аналогії. В такому польському варіанті попало це слово і в українську мову, а з ним і багато інших: адже був час, коли українські книжки могли друкуватися тільки в Австрійській імперії, в тому ж Львові. Завдяки цьому і перетривало українське книгодрукування, але наслідки некритичного ставлення до полонізмів перетривали і Австрійську імперію, і стару Польщу, і ще й тепер, у 1979 році, мають магичний вплив на деякі голози. До речі, французьке та й німецьке "л" майже ідентичне нашому полтавському середньому "л", для чого ж нам усі запозичені слова уподібнювати до *кльоцків-пляцків*?

З особистого досвіду наведу один приклад, звернувшись на цей раз до "суржика". Знайомий робітник із Житомира, говорячи про молоко, казав "бутилка молока", але, характеризуючи п'яницю, волів казати "на пляшці посковзнувся". В його зросійщеній мові підсвідомо виникала опозиція між *пляшка* і *бутилка*, як опозиція між негативним і позитивним, і це завдяки звукосполученню "пля". Відомо також, що давно запозичене слово *бляха* вживається також в аргі як евфемізм, замість чогось гіршого, що починається на *бля-*.

Аналогічно можна оправдати і всі інші видимі нововведення "київського" правопису. Не бачу причини, чому *соціалізм* кращий за *соціалізм*. Коли б бути послідовним у системі "харківського" правопису (якби там була система!), треба було б писати *бійологія, йїонізація, сійїоніст*. Чому *фіялка*, але не *фійолетовий*? Сучасний правопис у написанні таких слів набагато послідовніший, і з погляду структурного я оправдав би тільки *геніяльний* — бо маємо *геніј, спеціяльний* — бо є *спесіј+а*.

Я також рішуче проти зловживання звуком і буквою "г". Кому потрібна така "вестернізація"? Це тільки ще один несвідомий крок до зросій-

*) Друкарня не має староцерковного "я".

щення української фонетики, бо в російській мові звук "г" є цілком натуральним і єдино нормативним (крім слова *ого*), а добрих 85 відсотків українців його навіть вимовити не вміють, хіба тільки імітуючи крик гусей та "гугання" немовляти. Росіян, народжених на Україні, розпізнають їхні однокровні брати в Росії в першу чергу через українське "г", яке вони засвоїли на шкоду нормативному російському "г". Нормативною в нашій мові є вимова *ганок, гуля, гума, гава, ґрунт, гузь* і ще двох-трьох таких слів із звуком "г", — вистачить і цього. Постає питання, — і це ще професор Іван Огієнко зачепив, — чи заради десятка слів варто мати в абетці окремий знак? У нас є звуки, які мають більше права на окремий знак-букву: середнє "л", яке звучить на Полтавщині і на Закарпатті, дифтонги у мові населення Полісся, голосний звук, що звучить замість обох "и" та "і" на тому ж Поліссі, або ж "а-умляют", що звучить у західній Галичині в словах типу *кричѣти, мовчѣти*. Вони справді мають окремі знаки, але в системі фонетичної транскрипції. Залишається в фонетичній транскрипції і активно вживається в академічних виданнях також знак "г".

Про незнання англійської мови свідчить твердження, що англійське "h" дорівнює українському "г". Чи напишемо ми "хокей", чи "гокей" — все це буде лише апроксимацією. Чому ж не вживати нормативну апроксимацію?

Відповідь на всі такі "чому?" я одного разу дістав від знайомого професора, чудового знавця мови, родом з Донеччини. Розмова відбувалася в Кембріджі, США. Він не amator, він спеціаліст, і знає, що наукової аргументації, чим Хемінґвей гірший за Гемінґвея, немає. І він відповів цитатою з Пушкіна: "На зло надменному соседу!" В тому то й справа. Така структура думання у всіх опонентів сучасного "київського" правопису. Тільки ж "пихатому сусідові" від того ні холодно, ні гаряче. Якщо проковтне — то проковтне з ніжками та ріжками, і з "г" носатими, і з "г" без носа.

Юрій Шевельов у передмові до книжки "Друга черга" згадує про "велику зраду української еміґрації — забуття власної мови". Я певен, що лихові цьому не зарадить правописна еквілібристика. Але навчання мови ми ще маємо можливість поставити на вищій щабель, ще не все втрачено, є ентузіясти, а головне — є чудові діти, яких треба тільки переконати, що, чого навчився, того за плечима не носиш, але, чого Івась не навчився, того Іван знати не буде. А від себе скажу відверто: якщо педагогіка виявиться моїм основним заняттям у цьому другому періоді мого життя, то в мене ніколи язик не повернеться, щоб свідомо нести у світ хибний варіант мови.

І на закінчення поділюся з вами спогадом. Блукали ми по місті Рівному з приятелем. А місто те, як відомо, тепер офіційно іменується "Ровно", і, крім цієї головної вивіски, там можна знайти не менш цікаві дивогляди: "Пошив одягу", "Різка скла", і тому подібні. "Що ти думаєш про різку скла?" — запитав я його. Товариш від-

повів: "Всипати б їм різок з десяток, — так суфікси легше запам'ятовуються." ...Він залишився там, і багато таких, як він, залишились "там". І я їм вірю, вірю в їх здоровий глузд, і ніхто мене не переконає в необхідності підсовувати їм призабуті колишні правописи чи галицько-наддніпрянські суперечки. Щоб збити з пантелику, чи що? Вистачить їм турбот про ту мову, яку вони вибороли, викристалізували, і яка є оптимальним варіантом нашої мови в наших конкретних історичних умовах. Дай, Боже, їй перетривати разом з ними, тими, хто "там".

Ярослав ХОРОСТИЛЬ

ЗМАГАННЯ ЗА ФІЗИЧНЕ І МЕНТАЛЬНЕ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНСЬКОЇ ДИТИНИ

З приємністю згадуємо про велике заінтересування української молоді в Канаді спортом 10-15 років тому. Тоді, як пригадаємо собі, у звідомленнях англомовної преси про досяги шкільної молоді можна було бачити десятки прізвиськ українських дітей. Ми любувалися теж численністю й успіхами нашої молоді в змаганнях з іншо-етнічними спортовими групами, а то й навіть на загальноканадському форумі. Згадати з хоча здобуття юначками Пластової станиці в Торонто — чемпіонату Канади у відбиванці визначні досягнення сумівок з торонтонського Осередку СУМ-у в тій же ділянці спорту, перемогу української збірної в легкоатлетичному матчі над з'єднаннями балтійських народів, подвиги Андрусишина, Доманського, Буняка (псевдо Джером Дрейтон), футбольний чемпіонат монреальського С.Т. "Україна", здобуття чемпіонських медалей Канади волейболістами торонтонського спортивного т-ва "Україна", участь поверх 200 змагунів у щорічних чемпіонатах УСЦАК-у в легкоатлетичі та інших видах спорту. Все це належить сьогодні вже тільки до солодких спогадів.

Звичайно, ми звикли стверджувати факти, але важче вказати на причину наших невдач, а про знайдення засобів для виєлімінування чи справлення їх, — особливо коли приходиться вжити здорової самокритики, — то й мови нема. Тоді, тоді вже як струсі ховаємо голову в пісок.

Точку "ствердження" ми вже пройшли. У шітанні в чому дошукуватися причини зменшення заінтересування тіловиховно-спортивною активністю серед нашої молоді, дозволю собі назвати три найосновніші причини.

Перша з них, і хто зна чи не найбільш руйнуюча, — це шкідливі, надто ліберальні нові закони Канади; закони, які зводять молодь на шлях анархії у відношенні до моралі, релігії, етики і правопорядку, а в парі з тим призводять до занепаду серед молоді піклування шляхетних і благородних первнів, зокрема зрозуміння позитивних завдань спорту.

Гаврило ГОРДІЄНКО

ДОЛЯ НЕБАЖАНИХ

В критику ліберальних законів Канади включаю: толерування, а то й пропагування у шкільних заведеннях передчасного сексу, намагання легалізувати вживання маруани, зниження вікових вимог для вживання алкоголю, викривлювання поняття гіпокритії, легалізування Найвищим Судом доступу малолітнім до безумної гри "пин-болл", мовляв, заборона цього — це скандальне, брутальне потоптання основних прав людини (!), занадто низькі, а то й жодні кари для вандалів і виродків суспільства, часті, деструктивні у своїх наслідках встраювання працівників "громадської опіки" і їх поради у відношенні між батьками й доньками. Не сумніваюся в тому, що за такі висновки попаду в неласку вчених "суспільників", які роками вивчають всілякого рода "логі", — але для своєї оборони маю права законів всемогучої природи.

Черговий камінь "придавлення" — це пошесть низьких інстинктів, яка впливає з вищеназваних джерел.

Третя, може, посередня причина, яка заторкує молодь, включену у систему дій українських молодіжних організацій, — це часте, неспівмірне в оцінці інших потреб громади і молоді, занадто пристрасне розуміння месіанізму ідеології своїх напрямків проводами українських молодіжних організацій. Не один раз провідники наших молодіжних організацій, пристосовуючи безкомпромісовий пріоритет своїх завдань, затрачають відчуття толерантності до інших, загально прийнятих, більш поширених потреб буття нашої молоді. Це, до певної міри, зумовило зневіру серед працівників спорту і загально гімнастичних занять; вони відійшли, залишаючи за собою порожнечу, яку молодь заповнила похотями низьких інстинктів. На жаль, скорого вороття мабуть не буде, бо молодь, позбувшись раз принципів дисципліни і самопосвяти, неохоче забереється до зусиль і труду, яких вимагають спортові заняття.

Мусимо погодитися з фактом, що несприятлива атмосфера, яка залягла навколо нашої молоді, поставила нас в оборонну позицію в нашому змаганні за національні і моральні цінності нашої молоді. І тому, маючи на увазі пекучу потребу задержання нашої молоді в українському середовищі, у фізичному і ментальному здоров'ї, ми всі спільно, при кращій взаємній толеранції, повинні започаткувати протинаступ.

Якщо приймемо за істину, що спорт дорівнює іншим виховним засобам, тоді нам треба діяти так, щоб не юначка чи юнак шукали шляху до спорту, а навпаки, щоб спорт ішов їм назустріч.

Я свідомий того, що не зможемо українською мотикою перекопати канадський отруйний бур'ян, але вірю, що при тісній співпраці усіх українців у Канаді, при взаємоповазі й терпимості до завдань усіх виявів нашого буття, в тому й спортового, ми зможемо очистити хоч наше українське подвір'ячко. Свої аргументи вважаю за суто дискусійні, шануючи засади поняття релятивності.

**Скільки нових передплатників
ви приєднали для "Нових днів"?**

Року 1978 Інститут археології Академії наук СРСР видав у видавництві "Наука" в Москві працю Наталії Миколаївни Велецкой під назвою "Поганська символіка слов'янських архаїчних ритуалів" (оригінал по-російському) стор. 240, наклад 7.000 примірників. Резюме французькою мовою. Бібліографія зібрана на 22 (!) сторінки численними мовами, що вже свідчить про науковість даної праці.

В тій праці є багато цікавого, тому вважаю за потрібне поділитися з читачами деякими цікавими моментами.

На початку четвертої чверті 19-го стол. група археологів працювала на розкопках на Чернігівщині. До них підійшов якийсь дідусь і сказав їм, що "в старовину не чекали аж людина сама помере природною смертю, бо коли людина ослабне й непридатна ні до чого, тоді її садовили на дубок, вивозили поза село й там довбнею добивали її.

Таке повідомлення викликало сенсацію, бо ніхто й не припускав, щоб у такого культурного народу, яким був український нарід, взагалі міг існувати подібний звичай. Цією справою зацікавилися численні науковці й появились численні праці на цю тему. Писали Борис Грінченко і Максим Славинський, який мав дані від повітового землеміра, зібрані по селах.

Хведір Бовк писав також на цю тему й посилався на те, що таке могло в Україні не існувати, а були, мовляв, тільки перекази про подібні звичаї у кавказьких та у монгольських народів.

Авторка солідно попрацювавши, подає читачам, що в дуже давні, ще дохристиянські, часи існував у слов'ян звичай "відправляти на той світ". При віруваннях, що життя-смерть-життя — це коLOBіг, у якому ніхто не знав, де що починається й де що кінчається, відхід з цього світу приймався радісно, без жодного спротиву кандидата на відхід.

Відсилаючи його на той світ, уважали його післанцем від даної родини з тим, що він буде благодати безпосередньо перед Всевишнім чи іншими богами їхніх вірувань, кращої долі для залишених на землі своїх свояків. Але авторка на це не має жодних доказів, лише численні припущення.

Факт відправлення на той світ старших людей відомий з пізніших часів у різних народів, переважно малих народів Півночі. Себто у народів стало загрожених матеріальними злиднями. Недавно на сторінках нашої української преси на Північно-Американському континенті (точно не пам'ятаю, в якому саме журналі) був жарт, який оповідав про те як два канадські ескімоси вивезли своїх батьків в снігову пустелю по дорозі на той світ.

Це цілком правдоподібний жарт, бо може ще й у наші часи там таке практикують. Один із старих ескімосів і хвалиться перед другим, що його син добріший, ніж той другий, бо залишив йому все ж таки довшу свічку лою! Цей момент має велике історичне значення, про що буде мова далі.

Ще з історії античної Спарти відомо, що там старих, калік та немічних скидали зі скель у прірви на погибель. Оце відправлення старих, калік та немічних на той світ практиковалося у численних народів, але так давно, що про те нема вже вірогідних вісток, а лише різні натяки, які збереглися в народній творчості.

При чому таке "відправлення на той світ" це не була приватна справа якоїсь одної родини, це була справа суспільна. Громада домагалася й натискала, щоб старий був відправлений на той світ. Видно, що в цьому були якісь причини матеріального порядку, а не амбасадорське післання односельчанина на небо.

Із способів, якими відправляли старших на той світ, авторка подає такі: 1. садовили старших на дубок, вивозили поза село й там десь пускали його з кручі або живого, або перед тим убивали його довбнею. З того залишилися такі вислови, як "садити на дубок", "пора вже на дубок", про слабих, які вже "дихали на ладан"!

2. Подібно вивозили небажаних старших "на снях" поза село в поле, де вони й замерзали на смерть. З тих "дубків" та "саней" і залишилася українцям архаїчний спосіб похорону на снях, навіть літом, як це донедавна практиковалося на Карпатській Верховині, а у 1920-их роках одного з академіків везли на кладовище по вулицях Києва на снях, згідно з його заповітом!

Про сани також повторювали те, що й про дубок: "пора вже на сани", "час йому вже на сачочки" й т. п.

3. Опускали старого в якусь яму чи якусь прірву й він там доходив.

4. Лишали на печі в нетопленій хаті й старий там доходив. Тільки питання — де, яка й чия то була хата, що лишалася порожньою?!

5. Садовили на дубок і відвозили подальше в ліс під яєсь дерево. Цей спосіб широко практикували південні слов'яни.

6. Топили старих у воді. Тут авторка пробує в'яснити собі й читачам, що теперішні розваги молоді на весні, коли топлять Коструба, Купала, Ярила, чи як ще титулюються ті опудала, які молодь топить у воді, це відгомін того далекого доісторичного топлення старих, небажаних людей. Доказів жодних, лиш припущення.

Коли про "відправлення на той світ" старших людей нема доказів, лиш натяки на такий звичай, то про занепад такого звичаю вже існують докази, навіть докази історичної вартости. А коли занепадали звичаї, то значить такі звичаї були!

У народній творчості часто зустрічаються мотиви, в казковій, в легендарній формі, як, напр., батько відвозить діда на погибель на дубку, а синок і нагадує татові, щоб він привіз назад дубок, щоб він (синок) мав на чому й його (тата) в свій час вивести на той світ.

Син везе тата в ліс під дерево, а батько й просить його, щоб завів його під те саме дерево, лід яке він свого часу відвіз свого батька, а синового діда.

Авторка намагається переконати читача, що таке "відправлення старих на той світ" було ритуалом, чимсь примітивним, мало що не релігійним, але при нашому теперішньому наставленню на світ Божий так і напрошується не годитися з нею, а вважати такий акт передчасного вкорочення життя старшим людям як наслідок матеріальних недостатків. У давні часи це було нормальним, мало що не щоденним явищем, і слаба фізично старша людина, помімо того, що вона була інтелектуально на високому рівні (бо ж життєвий досвід!), була небажаним споживачем, зайвим ротом у громаді.

З початками проявів почуття гуманности, як у того ескімоса, який лишив своєму батькові більший огарок лойової свічки, щоб продовжити йому життя, траплялися випадки, коли син саботував вимоги громади й не вивозив батька "на той світ", а приховував його біля себе, десь по кутках, та по ямах тощо.

Чеський науковець К. Й. Ербен року 1865 видав збірник "Сто простонародних казок і переказів слов'янських" і там є перекази з Галичини, з яких і довідуємося, що звичаї "відправляти старших на той світ" були. Але були й саботування, недодержування таких звичаїв. Це, коли вже пробуджувалися почуття людяности.

В одному такому випадкові й оповідається, як настала посуха, яка тривала рік, тривала другий рік, тривала третій рік. У селі голод, люди гинуть, а в одній хаті був старший чоловік і громада вимагала від сина, щоб він відпровадив свого батька на той світ. А синові було жаль батька й він його схова у коморі чи десь там у погребі.

Батько давав синові поради (життєвий досвід!), як господарювати, як сіяти, як пильнувати, щоб озимина не вимерзла й т. п. І тоді, коли на всіх полях панували бур'яни, у цього сина жито коло-силося й було високе як пліт.

І так з року в рік. Дійшла про це слава аж до царя й цар звелів синові прибути до столиці й оповісти, чому то в нього такі великі урожаї? У великому страху син оповів усе як то було. Тоді цар звелів батькові того сина прибути у столицю й зробив його своїм дорадником.

З того часу перестали вивозити старих передчасно на той світ і почалася пошана до них по всьому світі. При цьому авторка наводить і слова Цицерона про те, що палату мудреців античний Рим назвав Сенатом, бо, мовляв, в історії завжди так було: як тільки що завалилося, то завинили молоді, а коли що було на міцних основах, то там панували старші — сенатори!

Коли звичай занепадав, то значить, що він був. Був у численних народів. Авторка вибирувала дані не тільки у слов'янських народів, але також і в інших. Про це лишилися фрагменти в народній творчості. І в російській мові є приказка "батька пусти в дубку, тепер чекай того ж самого".

А про ліквідацію, про занепад такого звичаю, найбільше говорить народня творчість українців у Галичині, яку й зібрав чех Ербен.

Книга Н. М. Велецкой говорить про символіку слов'янських ритуалів і тема її книги значно ширша, ніж тут порушена справа старих та ще "небажаних"!

Старші люди в родині, в громаді, з якогось часу стають небажаними. Фізично вони ослаблені, всього того, що вони виконували в молодші свої літа, вони вже не можуть виконувати, тому в деякій долі стають менш вартісними, менш корисними.

Нехить до старших людей, у тій чи іншій мірі, існує повсякчас. Це проблема поколінь і ніколи вона з людського життя не зникне, бо ця проблема має в собі глибокі коріння й самими матеріальними причинами її не пояснити.

Час, коли автор цієї статті пише її, не має нічого з тими передумовами, які панували в доісторичні часи.

Спеціально щодо матеріальних причин "небажаності" до старших людей, то ці причини майже не існують серед читачів цієї статті. Але помімо того, з родини, з родинного гнізда, з товариства своїх молодших нащадків старші мусять забратися.

Не на дубках, не на санках, бо вже на "Фордах", "Шевроле" чи ще яких там "Кадилаках", а їх таки повезуть із хати, хоч і не під кручу, й не під дерево чи в яку там прірву, а в "Старечий дім", в "Дім опіки над старшими", чи ще як там будуть називатися доми, в яких будуть коротати свій вік "Небажані Старші".

Тому й цей натяк на цікаву та мудру книгу Наталії Миколаївни Велецкой названо — "ДОЛЯ НЕБАЖАНИХ".

НЕ ДЛЯ ДІТЕЙ, ЧЕРГА ДРУГА

Юрій Шерех, ДРУГА ЧЕРГА: література, театр, ідеології. Упорядкування і вступ — Юрій Шевельов. Обкладинка Ярослави Геруляк. Бібліотека "Прологу" і "Сучасності" ч. 130. Стор. 389. Місце видання, тираж і ціна не зазначені.

Дуже похвально, що проф. Юрій Шевельов, поховавши кілька десяти років тому найвидатнішого українського літературного критика й публіциста на еміграції Юрія Шереха, вважав за потрібне саме тепер упорядкувати збірку його кращих есеїв і написати до них актуальний вступ. Такої ж похвали заслуговує і вид-во "Сучасність", що знайшло гроші і час, щоб видати цю чималу книжку вже раніш друкованих у різних періодичних виданнях есеїв.

До збірки ввійшло 18 есеїв і досліджень: "Меч, труби, Лютия", "На риштуваннях історії літератури", "Театр Лесі України чи Леся Українка в театрі?", "Зустрічі з Заходом", "Друге народження "Народнього Малахія", "Білок і його забурення", "Колір нестримних палахтін", "Здобутки і втрати української літератури", "Мені аж страшно, як згадаю", "Образ світу: між сном і статистикою", "Четвертий Харків", "Подорож у країну ночі", "Про чесність і правду", "Два поети (Євген Маланюк — Вадим Лесич)", "Шабля і думка", "Прощання з учора", "Над озером.

Баварія", "З філософської сповіді".

Приємно відзначити, що до самого кінця своєї публіцистичної діяльності Юрій Шерех (також псевд. Гр. Шевчук) тісно співпрацював з "Новими днями". Із 18 передрукованих у збірці праць аж шість були друковані в "Нових днях". "Друга черга" — це вартісний подарунок любителям публіцистичної творчості Юрія Шереха, яких ще є чимало.

"НАМИСТО"

Тепер, коли так багато пишеться про українську молодь і турботу за українську книжку, не від речі буде звернути увагу на те, що Видавнича Спілка "Тризуб" у Вінніпегу перевидала за дозволом Винниченківської Комісії УВАН збірку оповідань Володимира Винниченка для молоді, під спільним заголовком "Намисто". Оповідання ці, написані між рр. 1922-1927, появилися були друком у 1930 р. (Кооператива РУХ у Харкові) і поза межами України досі ніколи не були видані. На першій сторінці харківського видання Винниченко дав присвяту: "Дарунок Дружині моїй", якої то присвяти немає у виданні з 1976 р.

Оповідання мають заголовки українських народніх пісень, як от "Віють вітри, віють буйні", "Гей, хто в лісі, озовися"... і інші, що відразу дозволяє ввійти у їхній настрій. Автор майстерно

оповідає про мрії й дійсні переживання дітей, молоді, про їхні замилування, пляни, які часом є причиною неспаних ночей. Читач мандрує разом із героями оповідань на високі недоступні мури, за загубленим голубом, вибирається в мандри у світ, вивольє ув'язненого, наражується на небезпеку, щоб прислужитися "дамі свого серця". І дивується, як можна було так тонко скопити психіку юних героїв, так докладно підглянути й цікаво передати. Оповідання читаються легко й скоро.

Книжка — гарний дарунок для молоді, дозволить корисно провести довгі, зимові вечори. Треба тільки, щоби вона дісталася до рук читачів і щоб хтось відповідно їх заохотив.

Однак є й друкарські недогляди: на сторінці 167 оповідання натло вривається і продовжується щойно на 171 стор., тринадцятий рядок згори. А вставлені сторінки (167-171) треба вложити на стор. 197, після дванадцяти рядків, щойно тоді продовжувати читати стор. 197 і далші. Треба конче до кожного примірника книжки додати карточку з поясненням, щоби не баламутити юного читача.

На кінці книжки є пояснення незрозумілих, рідко вживаних і перевернутих слів. На мою думку трохи цих пояснень замало, бо і я деяких технічних слів не розуміла, а не найшла їх у списку. Список не зовсім придержується азбучного порядку і ча-

сом за якимсь словом треба шукати. Одначе ці недотягнення легко направити і вони не зменшують вартости книжки.

Л. Цегельська

КНИГА ПРО СТРУКТУРУ КОЗАЦЬКОЇ ДЕРЖАВИ

Любителі історії козацької доби привітають появу цікавої 2-томової праці історика Юрія Гасцького п. н. "The Cossack Administration of the Hetmanate", виданої Українським науковим інститутом Гарвардського університету.

У двох об'ємистих книгах (789 стор.) читач знайде історію усіх знаних у різний час 42-ох козацьких полків, які діяли по обидвох боках Дніпра.

Кожному полкову присвячує автор окремий розділ, подає назву, час його виникнення, поділ на сотні, особовий стан, список командирів полку та всієї полкової старшини. На початку кожного розділу поміщено нарис адміністративного району полку з означенням осідків поодиноких сотень.

Багато уваги присвячено організації та особовому складові Ради Гетьманських Старшин, яка від імени гетьмана керувала адміністрацією козацької території.

У тому ж розділі автор подає перелік усіх гетьманів від Богдана Хмельницького до Кирила Розумовського.

Треба радіти, що ця праця вийшла саме в Українському науковому інституті Гарвардського університету. Публікація англійською мовою джерел, що сприяють пізнанню історії українського козацтва, є явищем наскрізь позитивним, тим паче, що пересічний західній інтелігент майже нічого не знає про козаків взагалі, а про козацькі зносини з західноєвропейськими державами зокрема.

Скептикам, які не вірять у державно-творчі здібності української нації, ця книжка показує добре розвинену, справно діючу і на свій час модерну українську державну структуру. Ціна книги (2 томи) — \$18.50. (ФКУ)

НАДІСЛАНІ НОВІ ВИДАННЯ

Ю. Семенко — ПАМ'ЯТІ В. А. ДОЛЕНКА. Мюнхен, Союз Земель Соборної України, 1975. 414 стор.

У книжці багато ілюстрацій, ціни не подано.

Кость Шоня-Русич — ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОГО МИСТЕЦТВА В ІЛЮСТРАЦІЯХ. Нью-Йорк, 1978. Вячеслав Давиденко, Леонід Полтава — літературна редакція, Йосиф Старостяк — фотограф, Ярослав Ліщинський — друк офсетом. 300 стор. Багато чорно-білих і кольорових ілюстрацій, мапи, факсим, бібл., індек. Ціна в твердій оправі 50.00 дол.

Юрій Соловій — ПРО РЕЧІ БІЛЬШІ, НІЖ ЗОРИ, Бібліотека Прологу і Сучасности ч. 121. Нью-Йорк, Сучасність, 1978. 317 стор. Збірка статей і есеїв, багатоілюстрована. Ціни не подано.

Микола Руденко — ЕКОНОМІЧНІ МОНОЛОГИ — Нариси катастрофічної помилки). Передмова Петра Григоренка. Бібліотека Прологу і Сучасности ч. 129. Нью-Йорк, Сучасність, 1978. Стор. 199.

Марія Голод — ЧОТИРИ ПОРИ РОКУ: поезії. 1972-1976. Обкладинка Віри Юрчук. Нью-Йорк, Сучасність, 1978. Бібліотека Прологу і Сучасности ч. 131. Стор. 128. Ціна 4 ам. дол.

Юрій Тарнавський — ОСЬ ЯК Я ВИДУЖУЮ: поезії. Передмова Віталія Кейса, обкладинка Юрія Соловія. Бібліотека Прологу і Сучасности ч. 132. 127 стор. Ціна 4.00 ам. дол.

Книжки Прологу і Сучасности можна набути в представника видавництва:

Mrs. Nina Pnytzkyj
254 West — 31st St. 15th Floor
New York, N. Y. 10001, USA

НОВИНИ З УКРАЇНСЬКОГО ГАРВАРДУ

■ Понад триста книг та журналів подарувала парафія Української Православної Церкви св. Андрія в Бостоні для Гарвардської бібліотеки. У цій збірці — 17 цінних серійних видань: "Рідна Школа" (Львів), "Наша Культура" (Варшава), "Українська Родина", "Нова Україна" (Прага) і такі рідкості, як "Рідна Мова" (Варшава) та "Сурма" (Львів, 1939).

■ Легендарний "меценат-на-рати", д-р Євген Омельський, знову переслав на фонд українських студій у Гарварді 1,000 доларів. Це подивугідна шляхетна людина. Свою жертвенність він посунув до самовідречення. Загальна

сума його пожертв, вплачувана на рати, досягла висоти 87,100 доларів і творить у Гарвардському університеті нерушимий фонд ім. д-ра Євгена Омельського, з якого прибуток призначений на фінансування видань УНІГУ.

■ До нашого Інституту в Гарварді завітала 11 грудня 1978 року делегація істориків Румунії, серед них брат теперішнього президента тієї країни Чаушеску. Ця група румунських учених відвідує США з приводу святкувань 60-их роковин об'єднання румунських земель.

Вітаючи румунську делегацію серед українських науковців і докторантів, проф. Омелян Прицак, директор УНІГУ, вказав на багато моментів тісніших румунсько-українських зв'язків у минулому. Зокрема він звернув увагу на могутню постать митрополита Петра Могили. Проф. Прицак також підкреслив відрядне явище широкої й постійної співпраці УНІГУ з румунськими вченими та висловив сподівання, що ті контакти ще більше розгорнуться.

Створення окремої української православної юрисдикції і друкування молитовників українською мовою, про що писала українська преса на Заході, є ознакою певної незалежності Румунії від Москви та бажання поправити українсько-румунське співжиття.

Зустріч з румунськими науковцями уможливила відкритий та щирий обмін поглядами. Проф. Прицак у дискусії над доповіддю д-ра Кандеї вказав на те, що об'єднання земель Румунії у 1918 році заторкнуло теж Буковину та Бессарабію, тобто землі заселені українцями, і що це наступило всупереч бажанням української спільноти. Інші дискусанти обговорювали проблему Молдавської РСР, цікавилися станом української меншини в Румунії та румунської меншини в Україні.

■ Дякуючи за надіслання "чудової недавньої публікації УНІГУ — Псалтиря із Київської Русі", первоєрарх УПЦеркви Владика Митрополит Мстислав пише у своєму листі: "Гадаю, що наші слависти, використовуючи цю репродукцію, займуться фаховими дослідженнями над цією пам'яткою.

"Якщо мені доведеться викроїти трохи часу з моїх наванта-

жень, постараюсь докладніше вглянути в текст цієї колись так популярної на Україні книги, що має прикмети доброго підручника... ..Бажаю дальших успіхів!"

■ В "Американ Гісторікал Рев'ю" ч. 83/5, що його видає Американська Історична Асоціація, надруковано прихильну рецензію на недавню публікацію УНІГУ — 425-сторінкову книжку (під редакцією проф. Т. Гунчака): "Україна, 1917-1921: студія революції".

■ Звідомлення про українську придбану до Гарвардського книгосховища, починається вдячною згадкою про дарунок Мирона Сурмача, який передав Гарвардові, мабуть єдиний у світі, примірник першого українського букваря з 1861 року.

Проф. Прицак подарував "Енеїду" Котляревського — харківське видання 1842 року. За гроші з фонду Кільбурна з частковою оплатою ФКУ, закуплено рідкісну українську антологію "Ластівка" (1841 р.), що її склав С. Гребінка і в якій включені твори Шевченка і Котляревського. Від анонімого жертводавця одержано Шевченків "Кобзар" з 1840 року. Антологію української поезії "Що було на серці" (1855 р.) закуплено з частковою субсидією ФКУ.

■ Відділ США в Маямі призначив із фонду бл. п. Єви Сташків стипендію у сумі дев'ять тисяч доларів для наукового співробітника УНІГУ д-ра Зенона Когута. Д-р Когут приготував до друку цінну наукову працю про насильну ліквідацію автономної Гетьманщини — України (1763-1785).

■ Професор Едвард Л. Кінан звернув увагу в журналі "Гарвард Магазін" (січень-лютий 1979 р.) на "справу помилкової етнічності" в науковій праці П. С. Веллса "Світ Магделенської гори".

Проф. Кінан пише: "...вислів 'південна Росія' є подвійно помилковим. Немає сумніву, що 'Росії' не було в трьохсотному році до Христа і то, висловлюючись сучасними термінами, в жадному сенсі: етнічному, куль-

турному чи політичному. Землі, про які говорить Веллс, ніколи не були, стисло говорячи, частиною 'Росії'... Правильним окресленням було б 'південні смуги сучасної України'".

Автор обговорюваної книги признав у тому ж журналі проф. Кінанові рацію.

■ УНІГУ 23 січня ц.р. відвідали румунські етнографи та етнологи. Обговорювано проблеми спільних зацікавлень української та румунської наук.

■ У 17/VII числі журналу "Нова Думка", що її видає Союз русинів і українців Хорватії, надруковано статтю наукового співробітника УНІГУ, д-ра П. Р. Магочого — історіософічний огляд Закарпатської Русі.

У редакційній замітці підкреслено, що редакція відмежовується від становища автора статті, бо в тій студії інтерпретація проблеми та предмету не марксистська.

■ Кожного року влаштовується в Гарвардському університеті спеціальну лекцію для вшанування світлої пам'яті Богдана Кравцева.

Родина поета і літературознавця, згідно з його волею, передала його цінну бібліотеку до Гарварду.

Меморіальні лекції тракують різні теми в ділянці бібліографії та бібліотекознавства.

Темою цьогоорічної лекції, що її виголосить д-р Павло Р. Магочий, старший науковий співробітник УНІГУ, є: "Націоналізм і національна бібліографія — Іван О. Левицький і Галичина дев'ятого століття".

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АВСТРАЛІЇ

Починаючи з 1976-го року в Сідней виходить циклоstileвий періодичний (піврічний) журнал "Бандурист". Це видання випускає Студія гри на бандурі при Українській центральній школі

ім. кн. Ольги. Видання щедро ілюстроване світлинами бандуристів з усього українського світу — минулого й сучасного. Упорядковує його М. Мішалов, великий любитель бандури та його онук В. Мішалов. Текстовим матеріалом для журналу служать передруки з різних вартісних видань та оригінальні статті. Чимало місця в журналі займає висвітлення кобзарського руху в самій Австралії. Десять-п'ятнадцять років тому тут була тільки одна капеля ім. Гната Хоткевича під керівництвом знаного кобзаря Григорія Бажула, що свого часу грав у капелі Гната Хоткевича. А тепер тут уже працюють подібні капелі і в Мельбурні (кер. Галига Корінь), і в Аделаїді (кер. Леся Гавришкевич), а в самім Сідней працює тепер аж дві капелі. Одна під кер. Петра Деряжного, учня Гр. Бажула, а друга молодеча, під керівництвом 18-річного студента Віктора Мішалова, якому недавно австралійський уряд фінансував подорож до Америки та Канади для зустрічі з видатними бандуристами та вдосконалення гри на власній бандурі.

Нещодавно заходами Віктора Мішалова та його дідуся М. Мішалова, вийшла в Сідней циклоstileва книжка "Кобзарі-бандуристи 19- — поч. 20-го століття". Сюди увійшло видання Академії Наук 1961 р. "Портрети українських кобзарів" О. Сластіона (24 портрети з силуетками) та низка інших відомих кобзарів, разом 32) з світлинами, розвідками та силуетками. Видання чепурно надруковане й може правити за добрий довідник для людей, що цікавляться кобзарством, зокрема для молодих бандуристів.

Свято 40-ліття Карпатської України відбулося 18-го березня в Українському Народному Домі в Ессендоні біля Мельбурну. Свято відкрив голова Карпатського Союзу Андрій Глуханіч. Доповідь прочитав о. М. Іванчо. В різноманітній і цікавій мистецькій програмі брали участь хор "Чайка" під кер. Ст. Кореня, оркестра під кер. І. Джуфера з участю співачок пані Люби Джуфер та артистки Люсі Максимишин, Ритмо-пластична студія під кер. артистки Ірини Залескої при Рід-

ній школі в Нобл Парку, з участю шкільного хору під кер. Анастасії Грушецької, Пластова слівоча група під кер. Мих. Возняка, декламатори Христа Харуцька та Петруся Цибанюк і інші. жень, постараясь докладніше вглянути в текст цієї колись так популярної на Україні книги, що має прикмети доброго підручника... ..Бажаю дальших успіхів!"

Сіднейська капеля бандуристів під кер. Петра Деряжного недавно дала гостинні концерти в Саншайні (на околиці Мельбурну) та в Джілонгу — за 75 кілометрів від Мельбурну, зібравши чимало слухачів. Їхня майстерна гра на бандурах та слів захопили всіх присутніх.

У березні цього року членові Літературно-мист. клубу ім. Василя Симоненка в Мельбурні, **Василеві Цибульському**, минуло 75 років життя. З цієї нагоди Клуб вислав ювілейні привітання такого змісту: "ВПоважаний і Дорогий Колего! Літературно-мист. клуб сердечно вітає Вас з Вашим 75-літтям як свого колегу й видатного мистця на полі образотворчого мистецтва та бажає Вам доброго здоров'я й нових успіхів у Вашій корисній праці. Ваші малярські твори прикрашують багато хат не тільки наших українців, а й австралійців та людей інших національностей. Пробадження невеличкої малярської школи, Ваша участь у малярських виставках і здобуття відзначень та нагород корисно популяризує наше українське ім'я та цьому терені, що дав нам притулок. Цю працю Ви доповнюєте й організаційною діяльністю як голова СУОМА (Спілка Українських Образотворчих Мистців Австралії) на Вікторію. За все це Вам належиться щира подяка.

Ще раз бажаємо Вам, Дорогий Колего, щастя, здоров'я й успішної праці.

**Дмитро Нитченко, Голова Клубу
Зоя Когут, Секретар**

**Передплатники розбудовують,
а післяплатники руйнують
вільну українську пресу, а в
тому й "НОВІ ДНІ"!**

ПО ШПАЛЬТАХ КИТАЙСЬКОЇ ПРЕСИ

Вже від довшого часу появляються в китайській пресі статті, в яких осуджується русифікаційну політику Москви. В статтях дуже часто згадується і Україну. Особливо статті цікаві тим, що в них розкривається московську політику русифікації неросійських народів...

У теперішній час існує кілька комуністичних держав, які більше чи менше засуджують політику сучасної Москви і ставляться до московського комунізму зі застереженням. Найінтенсивнішу антимосковську політику веде комуністичний Китай.

**

У минулому році майже в кожному числі "Пекінського огляду" друкувалися статті проти Росії і російського комунізму. В багатьох статтях немало присвячувалося місця Україні.

В 10-му числі за 4-го березня м.р. "Пекінський огляд" надрукував статтю "Нові царі просувають політику національної анексії". На початку статті пишеться дещо про те, що московські вельможі в резолюції з нагоди 60-річчя жовтневої революції заявили про дотримання ленінських принципів у відношенні до національної політики та що "братерська співдружба і співпраця всіх радянських національностей скрипілася і стала міцною, як скеля", "всі національності зблизилися одна до другої в усіх галузях" і т. п. Але коли глянути правдиво, пише далі часопис, на пригнічення неросійських народів у Радянському Союзі в теперішній час, стане цілком ясно, що "кремлівські господарі просто брешуть".

У підзаголовку "Русифікація посилюється" між іншим пишеться: "Програма комуністичної партії Радянського Союзу, прийнята в 1961 р. 22-им конгресом ревізійною радянською партією, передбачала примусове переселення під претекстом "нових індустріальних центрів", "рекламації пустинь" та "відкриття і експлуатації природних ресурсів". У періоді 1968-69 2,2 відсотки радянських громадян примусово переселили з одного міста

до другого. Це число дійшло до 2,9 відсотків у відношенні до переселення росіян з "міста до міста", спричиняючи цим "збільшену нечисту композицію населення в інших республіках". Наприклад, в містах Узбекистану, Молдавії, Туркменії і Таджикиської республіки росіян нараховується 28,8 до 30,4 відсотків. В додатку радянські ревізійністичні вельможі увели серії адміністративних заходів і заохочують шлюби між людьми різних національностей, щоб цим прискорити русифікацію. Мішані шлюби в Латвії становлять 21 відсоток, 25 відсотків у молдавських і українських містах та 17 відсотків в сільських місцевостях Казахської Республіки. Це ще більше дивовижне в РСФСР, де тамошні мішані шлюби становлять 33,2 відсотки і 31 відсоток в карельській і комської автономних республіках.

**

У результаті застосування русифікаційної політики радянська ревізійністична керуюча кліка анексує національні меншини одна за другою, в наслідок цього їх населення зменшується рік у рік. Перепис з 1959 р. виявив, що в Радянському Союзі було 115 національностей. В 1970 році це число зменшилося до 104. У п'ятих національностях, з тих 104, населення зменшилося значно в Карелії і Мордовії. Число карельців зменшилося на 40 відсотків, з 248,100 в 1926 р. до 146.100 в 1970 р., з яких 50.000 вживають російську мову як їх власну. Така ситуація ставить карельців у дуже нестійке положення. В 1956 р. Хрущов знизив Карелію до автономної республіки через зменшення її населення. Тому, що її населення все зменшується, навряд чи і її статус автономної республіки буде гарантований. Біля 200.000 мордованців асимілювали росіяни в 1959-70 р.р., і тепер з більше ніж 1,2 мільйонів мордованців тільки 13 відсотків постійно вживають рідну мову.

Пропорція деяких національних меншин до загального населення їх республік зменшується, коли навпаки, російське населення надмірно зростає. Наприклад, число росіян у казахській республіці

(Закінчення на стор. 32-ій)

ПРО КУЛЬТУРУ ВИСЛОВУ

ВШановний пане Дальний!

Я не знаю хто з членів редколегії журналу за що відповідальний, тому й звертаюся просто до Вас. (А тієї редколегії таки розвелось...).

Ви безумовно знаєте, що престиж друкованого слова, а особливо періодики, залежить ще й від культури вислову. Колись, коли я ще був студентом, ми, молодь, вчилися культурі вислову не лише від своїх професорів-викладачів, а й читаючи літературу, а особливо відвідуючи театр. Вислови та монологи акторів на сцені були для нас зразками. Думаю, що те саме було й з Вами.

Тому вважаю, що й журнал "Нові дні" зобов'язаний плекати культуру вислову в нашій мові українській. Це полягає (на мою скромну думку) в першу чергу в тому, аби опоненти в своїх дискусіях не ображали один одного, зверталися один до одного у ввічливій формі, аби не ображали чуття національного, релігійного, аби не зводили наклепів і т. п.

Я читаю пресу не лише українську й міг би дещо порівняти, що було б не в нашу користь. У нас у випадку дискусії опоненти частіше приймають позу майже ворогів, дуже часто перед прізвиськом опонента упускається слово "шановний", слово "пане", а навіть ім'я або ініціал, а вживається просто прізвисько опонента. Думаю, що опоненти є люди з освітою та й може бути, що опоненти є люди різного віку, стану тощо. І як це виглядає?

Я візьму для прикладу лише ч. 348 журналу "Н. Д.", а в ньому знаву таки полеміку (чи то "доповнення та поправки") проф. В. Чаплєнка з Г. Костюком. Майже в кожному вжитку прізвиська Г. Костюка чується зневага. Можна сподіватися такого самого (нехай мені вибачить п. Г. Костюк) на адресу проф. В. Чаплєнка.

Трохи нижче те майже непомітне оправдання Г. Гордієнка про те, що він не є марксист. Для чого було друкувати цей "Фальшивий ярлик" у ч. 346 жур-

нала, щоб потім у ч. 348 доводити, що то наклеп?

Або візьмемо в цьому ж числі журналу лист ("Читачі про "Нові дні", стор. 33) авторства п. І. Тваченка. Зверніть увагу на його закінчення. Мені здається, що навіть при найбільшій ворожнечі до Росії, як до окупанта нашої батьківщини, журнал таки мусить триматися культури вислову щодо об'єктивної реальності в оцінці російської нації. Про нас судять у першу чергу по нашій культурі, а в тому числі й пресі.

20 березня 1979 р.

Т. Хохітва
Форт Лавдердейл

ЛИСТ ЙОСИПА ГОШУЛЯКА У СПРАВІ ОПЕРИ "КУПАЛО"

Вже майже рік проминув з того часу як нашій громаді стало відомо, що в Торонто почалася підготовка над постановкою української опери Вахнянина "Купало". І відтоді почали звертатися до мене (усно і в листах) мої знайомі, друзі і прихильники, щоб у цій справі подати їм ближчі інформації, і особливо, чи і я прийматиму участь у цій постановці.

З огляду на ці часті звертання, які ще й досі не припиняються, а також з огляду на різні неправдиві поговори про мене, що виникають із цієї справи, оцим повідомляю усіх кому цікаво знати, що я відмовився від участі з причини несерйозного підходу до цієї справи з боку організаторів.

З пропозицією приймати участь в опері звернулися до мене спершу музичний керівник п. В. Колесник, а відтак ще декілька разів один з організаторів. Але ж звернулися вони дуже пізно, бо майже рік після того, коли почалася підготовка.

Звичайно, що мені хотілося і було б цікаво й приємно виступити в цій нашій українській опері, але, не дочекавшись вчасно ласки-запрошення, я склав свої інші пляни, які й унеможливили мою участь. Оце і вся справжня причина, яка мусіла б бути зрозумілою всім організаторам. І можна було б мені промовчати цю справу, якби не те, що організатори не тільки що не зрозуміли моєї відмови, а ще почали ширити різні неправдиві вісті про мене та й про українських артистів взагалі.

милі моєї відмови, а ще почали ширити різні неправдиві вісті про мене та й про українських артистів взагалі.

"Найгірше домовитись... з артистами-українцями", заявив бундючно один з організаторів.

На цю і подібні репліки (усіх тут не вичислятиму), я відповідаю одверто, що це просто неправда. Поперше, мені зовсім певно відомо, що й артисти неукраїнці мали чималі труднощі з домовленням і що також вони, дякуючи "вмілості" і "тактові" наших організаторів, то погоджувались то відмовлялись від участі. Педруге, я особисто, маючи чималий досвід між своїми й чужими, оцим заявляю, що навпаки: українським артистам завжди найважче домовитись якраз з "організаторами" своїми... На це є безліч фактів і доказів, і про це теж можуть багато розказати численні наші артисти, мої колеги.

Кінчаючи оцих декілька слів, я звертаюся до організаторів опери "Купало" з проханням бути більш правдомовними і серйозними. Не ставайте в позу всезнайків та припиніть ширити нісенітницю баламудства про українських артистів...

При цій нагоді бажаю опері "Купало" повного успіху й довгого життя. Шановній Редакції щиро дякую за поміщення цього листа.

Йосип Гошуляк

"УСІ ПРАВА ЗАСТЕРЕЖЕНІ"...

"Усі права застережені. Переклади і переклади дозволені тільки за згодою Видавництва." Це є на звороті, внизу першої обгортки "Нових днів". Чому таке табу? Адже ж "Нові дні" читає обмежене коло людей. Це є велика помилка. Є такі матеріали, які повинні ми всі почитати та знати. Особливо історично-етнографічні матеріали є для нас лекціями з української історії... Стаття "Про герб міста Києва" була надрукована в сімох часописах і журналах... Я, як автор, дістала численні гратуляції телефоном і при зустрічі, навіть від простих людей! Без застереження й гонорару. Отже, що означає історичний матеріал, науково по-

даний, без пропаганди! Не думаю, що Ваші застереження будуть на користь Вам.

Посилаю 10 дол. на пресовий фонд і бажаю аби журнал дістав подарунок — хату, аби ми склалися й купили хоч невелику на зібрані гроші. Українцям треба втримати журнал "Нові дні"!

Любина Терещенко
Нью-Йорк

Вш. п. Терещенко!

Щире спасибі за пожертву й побажання. Може станеться чудо й "Нові дні" колись дістануть у подарунок невелику хату. Подякуємо з Вами, що наші застереження щодо передруків і перекладів не на користь "Нозим дням", але ми мусимо захищати права тих авторів, які сподіваються дістати за друкування своїх праць якийсь гонорар. Правда, таких авторів у нас небагато й ми радо даємо згоду на передруки чи переклади, якщо редактори інших видань у цій справі до нас звертаються. — Ред.

ВТЕЧА ЛІЛЯНИ ГАДЗІНСЬКОЇ

При цьому висилаю Вам 30 австралійських доларів, тобто на 4 роки наперед свою передплату.

Бажаю Вам усякого успіху і залишаюся з пошаною.

Хотів вислати Вам допису про найновішу до нас імігрантку з України, Ліліяну Гадзінську, але напевне вже знайшовся хтось борзіший за мене і Ви вже матеріал той маєте в себе. Її втеча була дуже драматична, дбайливо підготована і здійснена після 4-х років вправ у плаванні та вивчання самотужки з самонавчителя англійської мови.

Вона хотіла покинути корабель ще в Англії, але там не було доброї нагоди. Наступна пристань була в Австралії, в Мельбурні, але там теж не змогла вона вислизнути з корабля непомітною, а тільки у нас, у Сідней, вночі, коли команда корабля бавилася бачком, а вона не мала в той час бути на праці, серед ночі вислизнула зі своєї (спільної з іншою дівчиною, з якою вона по черзі слугувала в ідальні корабля) каюти в самих тільки трусинах крізь т. зв. ілюмінатор, тобто кругле віконце в трюмі, та в червоному бюстгальтері, просто в воду, мусіла ще хвилин із 40 пли-

сти в темряві здовж причального "пиру" (топте помосту), аж поки змогла вилізти на пристань, що була неосвітлена. На її щастя там саме прогулював свого хатнього песика якийсь мужчина і вона попросила в нього якогось одягу. Він побачив з її мови та незвичного часу на купання, що вона втекла з корабля і завів її до свого мешкання. Там вона була тепло прийнята, їй зроблено негайно теплу ванну і дано якусь там сукню, щоб прикрити її голізу.

Але вже на другий день газети австралійські трубили про цю незвичайну подію.

С. Домазар, Австралія

ЗНАЙДЕНО НОВІ УКРАЇНСЬКІ ДОКУМЕНТИ

В літі 1958 р. Є. Деслав дістав спеціальний дозвіл на розшуки за українськими матеріалами в Монахському державному архіві.

Вже тепер можна сказати, що розшуки Деслава дали надзвичайно цікаві висліди як у ділянці української дипломатичної історії, так і в ділянках українського мистецтва.

Деслав знайшов досі невідомі дані про дипломатичні зносини Малтійського Ордену і гетьмана Розумовського, про старшин Мазепи, що служили на кораблях середземноморської флотії, про контакт Андрія Розумовського в Неаполі з адміралом Нелсоном у справі відновлення гетьманату в Україні.

Цікаві матеріали знайшов Деслав про досі цілковито незнану творчість українських музиків у кінці 18-го і першій половині 19-го століття, — композицію для великої оркестри "Мазепа", композицію для скрипки "Спогад про Львів", композицію "Український соловейко", "Пісні рутенського народу для піяна", "Українську рапсодію для оркестри", композицію "Спогади про Україну і "Сільські пісні", музичний водевіль "Дівчина-козак", "Великий марш" (написаний у честь відкриття Київського університету), "Малоросійську мрію-думку" для піяна, композицію "Променада Дніпром на поромі", дані про славного бандуриста 16-го століття Войташка, про українця, що працював у Парижі в фірмі Плейель і славився виробом піаніно у рр. 1842-1845, про буйний розви-

ток музичного життя у Львові і Кам'янці Подільському на початку 19-го століття.

ВПоважаний Пане Редакторе!

Якось писав Вам, що вишло Вам дещо про Розумовських; це сталося тоді, коли п. Феденко так зневажливо писав про гетьмана Кирила Розумовського і інших.

Посилаю Вам фотостат з "Українських Вістей", Едмонтон, 1 грудня 1958 р. Те надзвичайне повідомлення подав до газети я (тоді я жив у Едмонтоні), а прислав мені його сам Деслав і просив так зробити. Чи не було б краще, щоб історик Феденко пошукав там, в Європі, і дальших матеріалів?

Бачите, наші історики (навіть і музики) навіть не уявляють про згадані музичні твори, про композиторів того часу.

Павло Маценко

ПСЕВДОЖУРНАЛІСТИКА...

В українській пресі іноді трапляються дописи, які до краю обурюють читача. Вони характерні тим, що в них під псевдо-лолемічним тоном замаскуються інші наміри, часто безглузді й нечесні. Прикладом може служити стаття О. Питляра "Чи нове радянське філадельфійство?", яка появилася в філадельфійській "Америці" 9-го лютого ц.р.

До речі, журналістичним стилем і етикою ця стаття подібна до статті Полікарпа Шафети "Хто б'ється правди" з "Літературної України" кінця 1978 року. Обидва автори не виявляють жодного нахилу дискутувати — вони вживають сторінки преси, щоб цькувати і "показувати пальцем".

Шафета категорично й рішучо "показує пальцем" на "петлюрівців", "націоналістів", "втікачів", "вислужників" і т. д., голвно, щоб перестерегти перед ними читачів "Літ. України". В кінці він нападає на коментаторів і на редакторський колектив газети "Українське життя" за якийсь, його недовподобий коментар.

У статті О. Питляра, зі зрозумілих причин, відсутня "категоричність" і "рішучість". Він, ніби крадькома, "показує пальцем", сугеруючи "радянське життя" якимсь коментатором уже згаданого "Українського життя" і журналу "Нові дні" і одночасно ві-

шаючи цей "ярлик" (це, мабуть, було головною метою його статті) і на редакторів цих публікацій.

На "Літературну Україну" ми, очевидно, не маємо впливу. Але виявом загальногромадського обурення ми можемо й повинні впливати, щоб українська преса у вільному світі нарешті очистилася від "диких вакханалій" цькування та поширювання психози підозріння і недовіря — як це робить "Америка" пером О. Питляра.

П.С. Якщо б друкували, з особистих причин прошу підписати ініціалами.

Д.І., США

Вельмишановний п. Редакторе!

Пересилаючи 10 дол. передплати на 1979 р. та 5 на розбудову журналу, хочу подякувати за Ваш гарний репортаж з подорожі по Європі, а теж за делікатну відповідь обуреному проф. Г. Костюкові про те, як це було справді у "нашій" Радянській Україні з тими "підсуненими Вам злочинними нісенітницями".

...Дивуюся однак, що Ви помістили були крайньо капітулянтську статтю С. Василівця... Хай він конкретно відповідь нам, що робити, коли тепер у садочках і з 1 класи народних шкіл впроваджують російську мову. Чи, користуючись порадою не дразнити радянського уряду, маємо не запротестувати навіть тут, де ще можемо? А там такий протест став теж "протизаконним", то всі мали б тихо і смирно приймати оту нашу загибель.

Висновок з порад Василівця: лягти біля нього в домовину і ждати наказу "згори" відсепаруватися. Маніфест у Москві готується!

Це саме маємо з порадою, не чіпати справи Лемківщини і висилених лемків, щоб не дразнити поляків.

Нового числа "Нових днів" все з цікавістю ждуть!

Роман Завицький
Філадельфія

-
- ПЕРЕДПЛАЧУЙТЕ,
 - ЧИТАЙТЕ та
 - ПОШИРЮЙТЕ
- "НОВІ ДНІ"!
-

НЕКРОЛОГИ

ПОМЕР ПРОФ. Д-Р К. БІДА

11-го квітня ц.р., помер в Оттаві на 63-му році життя відомий український учений-славіст, довголітній голова Відділу слов'янських студій в Оттавському університеті, проф. д-р Константин Біда. Покійний похований на Українському цвинтарі в Базнд Брук, Н. Дж.

ПОМЕРЛА ГАЛИНА ЖУРБА

9-го квітня ц.р. померла в Філадельфії видатна українська письменниця Галина Журба, з дому Домбровська. Перша збірка її оповідань — "Життя" — вийшла в Одесі ще в 1909 році. Пізніше вийшли її популярні книжки "Зорі світ заповідають", "Метелиця", "Далекий світ", "Революція іде", "Тодір Сокір" та інші. "Нові дні", що їх постійно передплачувала й любила Покійна, готувались відзначити її 90-ліття, але так і не встигли.

Вічна їй пам'ять!

ПОМЕР ІВАН О. ПОСИПАЙЛО

5-го квітня 1979 року відійшов у вічність на 77-му році життя довголітній прихильник і співробітник "Нових днів", відомий пе-

дагог, автор підручників і громадсько-суспільний діяч Іван Опанасович Посипайло. Помер у Форт Лавдердейл і там похований.

Дружині покійного, Марії Петрівній, і всій Родині складаємо наше глибоке співчуття.

АНДРІЙ ОПАНАСОВИЧ ПЕРЕЦЬ

(15. XI. 1925 р. — 4. III. 1979 р.)

Тяжко писати про незабутнього друга, який відійшов у Вічність в розквіті своїх літ. Невблаганна хвороба забрала від нас зразкового чоловіка, батька, дідуся і сина, доброго приятеля та

свідомого українця Андрія Опанасовича Перця. Покійний відійшов з цього світу 4-го березня 1979 року, проживши 53 роки. Він народився 15 листопада 1925 року в місті Сахновщина Харківської області. Дитячі та юнацькі роки прожив у рідному місті. Жахлива хуртовина війни вирвала його ще юнаком з рідної Харківщини, розлучила з родиною та понесла по своїх і чужих дорогах у світ на далекий і незнаний Захід.

У Німеччині він несподівано зустрівся з татом, який дістався на Захід сам, бо фронти війни розлучили його з дружиною та двома доньками. В 1948 році Андрій одружився з своєю землячкою Лідєю і нова родина разом з татом прибула в 1949 році до Канади.

Андрій Опанасович з родиною більшість часу проживав у місті Брамлтон поблизу Торонто, був членом Української Православної Громади св. Димитрія в Етобіко. Декілька років тому йому вдалось виклопотати стареньку маму з України, щоб на старості літ об'єднати родину.

Покійний залишив у глибокому смутку дружину Лідію, сина Григорія, доньок Тамару й Сузанну,

ДО 30-ЛІТТЯ "НОВИХ ДНІВ"

Пересилаю Вам шістдесят до-ти признання і вдячність Редакції та співпрацівникам цього часопису, які своєю працею в несприятливих умовах загального збайдужіння нашої спільноти до проявів духовного життя, а друкованого слова в першу чергу, спромоглися особливо в останньому часі піднести цей журнал на одне з перших місць серед українських часописів у діаспорі.

Парувати чеком на ювілейний фонд "Н. Д." з приводу 30-річчя їх появи за гаслом \$30.00 за тридцять років появи журналу "Нові дні".
Закликаю українців, людей доброї волі, підтримати свій журнал, якщо ми не підтримаємо фінансово наш журнал, то це буде ознака дуже низького позему культури українців на еміграції у добробуті живущих.

6. 4. 1979 р.

Зпошаною —

П. Неліпа, Торонто

**

З нагоди 30-річчя "Нових днів", дозвольте мені, як довголітньому читачеві цього журналу, вислови-

маленьких внучок Лізу та Оленку, стареньких тата й маму та двох сестер в Україні.

Провели Покійного в останню дорогу за православним українським звичаєм при великій кількості людей. Поховано Андрія Опанасовича на міському цвинтарі міста Брамптон.

Зберігаючи український звичай, родина, друзі й знайомі прибули на поминальний обід в домі родини, де склали гроші на нев'яучий вінок у пам'ять Покійного.

На бажання дружини Лідії по 25 доларів приділено на журнал "Нові дні" та на "Вісник", передплатником яких Андрій Опанасович був довший час.

Спи спокійно, дорогий друже! Пам'ять про тебе ми збережемо назавжди, а канадська земля, хай буде тобі легкою.

Вічна Тобі пам'ять!

Іван Байрачний
Mississauga, Ont.

ПОДЯКА

Всечесному отцю Михайлові Боднарчуку за відслушення Панахиди та чину Похорону, всім кумам, друзям та знайомим, що віддали останню пошану моєму незабутньому другові життя та нашому дорогому гатові складаємо найщирішу подяку.

Дружина ЛІДІЯ ПЕРЕЦЬ
сина ГРИГОРІЙ
доньки ТАМАРА та СУЗАННА

Вітаючи Вас, Дорогі Друзі, з цією ювілейною датою, я прохаю Вас прийняти від мене скромний дар в сумі \$25.00 на дальшу розбудову "Нових днів".

З пошаною і християнським привітом —

М. Муха, Торонто

4. IV. 1979 р.

**

...Повертаючись до проблем розповсюдження нашого журналу, я хочу сказати Вам, що на мене велике враження зробив короткий лист до редакції про "нові дні", де авторка пише: "Кілька днів тому я вперше познайомилася з журналом "Нові дні", який я з приємністю перечитала. Різноманітність тем, загальний формат журналу та чистота мови, якою можна похвалитися навіть у Києві, дали мені велику насолоду і я вважаю, що "Нові дні" є гордістю кожного культурного українця на Заході. Зарахуйте мене, будьте ласкаві, до числа ваших передплатників, а я в свою чергу радитиму передплатити "Нові дні" усім своїм знайомим, що так як і я, до цього часу, не знали про існування цього надзвичайно цікавого і дійсно універсального журналу".

На цей лист оперся Олександр Маяровський з Едмонтону, який у лютому числі "Нових днів" закликав нас усіх "включитися в поширення українського друкованого слова, яке є ознакою національної культури".

Мотивуючись ініціативою авторів цих листів та закликом самої редакції журналу поширювати його передплату, я також почав звертатися до моїх приятелів і знайомих у першу чергу, пропонуючи їм перечитати примірники журналу та висловити мені їхні враження про нього.

У результаті кожний з них висловив думку в загальному висказану Авторкою листа до редакції, ставши з охотою передплатником "Нових днів". Я продовжуватиму свої старання і в свою чергу закликаю наших передплатників масово підтримати ініціативу ентузіастів нашого журналу. Без преси на високому рівні ми є приречені на повільну загибель, — коли ж кожний з нас спричиниться до приєднання кількох нових передплатників, ми стоятимемо на добрій дорозі зі світлими надіями на наше культурне і політичне майбутнє.

Юрко Повстенко
Вашіngтон

Шановний Пане Повстенко!

Від лютого ц.р. Ви приєднали серед невеликої української громади у Вашингтоні понад десяток нових передплатників "Новим дням". Це наявний доказ того, скільки кожний з нас може зробити для свого журналу, маючи добру волю. Щире спасибі Вам та іншим читачам, що відгукнулися на наш заклик. — Редакція

ПО ШПАЛЬТАХ КИТАЙСЬКОЇ ПРЕСИ

(Закінчення зі стор. 28)

бліді зросло до 45 відсотків на загальне число населення, а з другого боку, число казахів зменшилось до 32 відсотків. Пропорція українців, молдавців, латвійців і естонців у відношенні до населення їх республік також зменшилася. Щоб приховати свою змову анексії неросійських народів, пропаганда ревізійної пануючої класи енергійно твердить, що всі радянські національності "добровільно вибрали російську як їх спільну мову в заміну і співпрацю між ними", "інтернаціоналізація" і "взаємодія" в житті народів всіх національностей зміцнилася і "нове суспільство історичного значення", зформоване з "советського народу", народилося. Це, так зване, "нове суспільство" є в дійсності "суспільство" створене для русифікації національних меншин. Чи не є це самосповідь нових царів щодо анексії неросійських народів, позбавляючи їх політичних прав, і установа великоросійської імперії?

"НОВІ ДНІ", травень 1979

**СПИСОК ЖЕРТВОДАВЦІВ
НА РОЗБУДОВУ В-ВА "НОВІ ДНІ"**

на день 30-го квітня 1979 р.

Марія Посипайло, Фльоріда, США (на нев'янучий вінок)	\$50.00
О. Булавицький, Міннеаполіс, США	20.00
А. Шкребець, Чикаго, США	10.00
І. Михайловський, Торонто, Канада	10.00
В. Курилів, Торонто, Канада	10.00
Пані Уляна Сось, Сілвер Спринг, США	10.00
Проф. О. Федішин, Стейтен Айленд, США	10.00
Н. Євсевський, Австралія	8.80
П-ні Г. Орел, Бруклін, США	5.00
П-ні Лариса Діак, Стойгтон, США	5.00
А. Енімель, Нардвуд Парк, США	5.00
Яків Гвоздецький, Австралія	3.48
П. Ялот, Бельгія	1.00

Разом \$148.00

НОВИХ ПЕРЕДПЛАТНИКІВ ПРИЄДНАЛИ:

Инж. Ю. Повстенко, Вашингтон, США	4
Проф. Д. Нитченко, Австралія	1
Пані К. Щербань, Торонто, Канада	1

Спасибі всім за допомогу

Редакція і Адміністрація "Н. Д."

ПОЖЕРТВИ НА ЮВІЛЕЙНИЙ ФОНД "Н. Д."

\$30.00 за 30 років появи "Нових днів"

Ольга і Петро Неліпа, Торонто, Канада	\$30.00
Людмила і Василь Неліпа, Торонто, Канада	30.00
Ілля Демиденко, Рочестер, США	30.00
Проф. Д. Нитченко, Австралія	30.00
Д-р Олег Волянський, Гіллс, США	30.00
Олександр Скоп, Ля Меса, США	30.00
Кость Туркало, Нью Йорк, США	30.00
П-ні О. Ткач, Австралія	25.00
М. Муха, Вестон, Канада	25.00

Разом \$260.00

**"НОВІ ДНІ" ЧЕКАЮТЬ
ВАШИХ ПОРАД І ДОПИСІВ
НА РІЗНІ ТЕМИ НАШОГО ЖИТТЯ.**

**До Редакції "Нові Дні"
Пане Редакторе!**

1-го березня 1979 р.

Висилаю банківий переказ на суму \$20.00 з поминального обіду бл. пам'яті покійного Леоніда Брага, який відійшов у вічність у вівторок, 9-го січня 1979 року, в місті Гамілтоні, Онт., проживши 65 років. Вічна йому пам'ять, родині покійного Леоніда бажаємо нових сил та найкращого здоров'я і успіхів до дальшого життя.

Остаюсь з пошаною до Вас

Іван Завгородній

**СПИСОК КНИЖОК НА ПРОДАЖ
У ВИДАВНИЦТВІ "НОВІ ДНІ"**

- Д. Кислиця. ГРАМАТИКА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ**
ч. 1. Фонетика й морфологія. 8-ме видання.
Ціна \$3.00
- Д. Кислиця. ГРАМАТИКА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ**
ч. 2. Синтакса. 4-те видання. Ціна \$3.50
- П. Волиняк. ДНПРО.** Підручник з історії української літератури і хрестоматія.
Видання 2-ге. Ціна \$2.50
- П. Волиняк. КИЇВ.** Читанка для 3-ої класи.
4-те видання. Ціна \$2.00
- П. Волиняк. ЛАНИ.** Читанка для 4-ої класи.
4-те видання. Ціна \$2.00
- О. Куріло. УВАГИ ДО УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРНОЇ МОВИ.** 5-те вид. Ціна \$2.50
- І. Березний. УКРАЇНСЬКА МОВА.** Початкова граматики української мови. ч. 1. Ціна \$2.00
- **
- Д. Чуб. З НОВОГВІНЕЙСЬКИХ ВРАЖЕНЬ:**
на слідах Миклухи Маклая. Книжка багатолістрована. Ціна \$ 3.50
- В. Гришко. ТРЕТЯ СИЛА, ТРЕТІЙ ШЛЯХ, ТРЕТЯ РЕВОЛЮЦІЯ.** Ціна \$ 2.00
- А. Бондар. СЛОВО В ДИСКУСІЇ, ЯКОЇ НЕ БУЛО.** Ціна \$ 1.50

**

ВИДАННЯ "СУЖЕРО"- "ДОБРУС"

- В. Гришко. "УКРАЇНСЬКИЙ ГОЛОКОСТ, 1933".**
Видання ДОБРУС-СУЖЕРО. В книжці 128 стор. Ціна 3.00 амер. дол. або 3.50 кан. дол.
- Всі книжки замовляти в адміністрації "Нових днів".**
Адреса адміністрації подана на 2-ій сторінці обкладинки. Ціни включають кошти пересилки.

В зв'язку з цим радянська преса відверто признається, що "в Радянському Союзі всі національності асимілюють одні одних, що Союзні Республіки втра-

чають їх характеристики і що це остаточно доведе до інтеграції всіх національностей в суцільну до національної справедливості".

Простими словами це означає: знищення будь-якої національної незалежності інших ніж російський народ.

Цилюп ГРІН

POSTAGE PAID AT TORONTO
Second Class Mail Registration
Number 1668
if not delivered please return to:
NOWI DNI
Box 126, Postal Station "N"
Toronto, Ont., Canada M8V 3S4

УКРАЇНЬКА КНИГА ТОРОНТО

НОВА ЛІТЕРАТУРА, ЩОЙНО ОДЕРЖАНА З УКРАЇНИ

АНГЛО-УКРАЇНСЬКИЙ СЛОВНИК. 20.000 слів. Малого формату. "Рад. школа", Київ 1978 р., стор. 445.	\$4.95
Грицай М., Бикитась В. УКРАЇНЬКА ЛІТЕРАТУРА. Підручник. "Вища школа", 1978, стор. 404	4.50
Драч І. СОНЦЕ І СЛОВО. Поезії. "Дніпро", Київ 1978, стор. 461.	5.95
З ІСТОРІЇ КНИГИ НА УКРАЇНІ. "Наукова думка", Київ 1978, стор. 112.	2.95
Кирчів Р. ЕТНОГРАФІЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ БОЙКІВЩИНИ. "Наукова думка", Київ 1978, стор. 112	5.95
Козак С. МИХАЙЛО ГРИШКО. Біографічна повість. "Молодь", Київ 1978, стор. 197. Це книга про життєвий і творчий шлях видатного українського співака, народного артиста СРСР, лауреата Державної премії Михайла Гришка, а також про розвиток оперного мистецтва на Україні.	3.75
Неділько В. МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ В СЕРЕДНІЙ ШКОЛІ. "Вища школа", Київ 1978, стор. 247.	2.75
Сухомлинський В. БАТЬКІВСЬКА ПЕДАГОГІКА. "Рад. школа", Київ 1978, стор. 261.	2.95
Трусевич С. СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИЙ РУХ У СХІДНІЙ ГАЛИЧИНІ В 50-70-ИХ РОКАХ 19-ГО СТ. "Наук. Думка", Київ 1978, стор. 165.	3.95

ПИШІТЬ ЗА СПИСКАМИ КНИЖОК!

- УВАГА! Поштові витрати за пересилку книжок оплачує покупець.
- До кожної замовленої книжки треба додати 50¢ на поштову оплату. У замовленні слід подавати ім'я і прізвище автора та назву книжки.

UKRAINSKA KNYHA

1162 Dundas Street West, Toronto, Ontario M6J 1X4, Canada

Tel.: 532-8928